

vestnik

Letnik XXVIII.

Celovec, petek 13. julij 1973

Štev. 28 (1616)

S POLITIKO DVOLIČNOSTI ni mogoče reševati manjšinskega vprašanja

● Lani je bil sklenjen zakon o dvojezičnih napisih. Čeprav je bilo tozadevno določilo državne pogodbe izvedeno le v zelo skromnem, povsem nezadovoljivem obsegu, so se združene nacionalistične sile kljub temu zagnale tudi proti temu zakonu ter s protizakonitimi akcijami preprečile njegovo izvajanje.

● Letos je bil ustanovljen skupni kontaktni komitej. Čeprav pri koroških Slovencih ni mogel odstraniti upravičene skepse, porojene iz dosedanjih trpkih izkušenj, so nacionalisti kljub temu začeli hujskati proti temu komiteju in s tem proti sodelovanju manjšine pri reševanju manjšinskega vprašanja.

Torej dva primera, ki pa zelo jasno kažejo eno: nemški nacionalisti hočejo pač za vsako ceno preprečiti sleherni pristop k reševanju odprtih vprašanj slovenske narodnosti skupnosti na Koroškem. Pri tem je zelo značilno, da se vedno najdejo na „skupni liniji“ protislovenske aktivnosti ne glede na strankarsko pripadnost ali druge razločke. Sovražstvo do Slovencev in nestrpen odnos do kakršnekoli znosne ureditve manjšinskega vprašanja izhaja iz njih družita preko vseh sicer precej vidnih ločnic.

To smo videli tudi v zadnjem času, ko je prišlo znova do take očilne manifestacije izrazite protislovenske koalicije, katere lok spet sega od OVP preko FPÖ do Heimatdiensta in njegovih priveskov.

Mitja Ribičič

podpredsednik
predsedstva SFRJ

Na Brionih je bila v ponedeljek 22. seja predsedstva SFRJ, ki je pod predsedstvom predsednika republike Tita razpravljala med drugim o dosedanjih pripravah za konferenco neuvrženih držav v Alžiru, kjer bo jugoslovansko delegacijo vodil predsednik Tita. Podpredsednik zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miroslav Krleža pa je poročal o delu nedavne konference o evropski varnosti in sodelovanju v Helsinkih.

Ker je dosedanjemu podpredsedniku predsedstva SFR Jugoslavije Ratu Dugonjiču potekel mandat, je bil za novega podpredsednika soglasno izvoljen član predsedstva iz SR Slovenije Mitja Ribičič, ki s tem za prihodnjo dobo prevzel najvišji položaj za predsednikom Titom.

OVP-jevski poslanci so v dunajskem parlamentu izstrelili svoje puščice proti kontaktnemu komiteju, ker jim pri njihovi miselnosti očitno ne gre v račun, da bi koroški Slovenci kot enakopraven subjekt svojih težav sodelovali pri reševanju svojih življenjskih vprašanj. Istočasno so se predstavniki OVP in FPÖ tudi v koroškem deželnem zboru družno zaleteli proti temu komiteju, hkrati pa Slovincem z nizkotnimi namigi očitali povezavo

z matičnim narodom in njegovo državo. Končno pa so se še predstavniki nacionalističnih organizacij oglasili pri zveznih predstavnikih OVP in FPÖ ter v dunajskem parlamentu, kjer so znova zahtevali ugotavljanje manjšine.

Morda je samo naključje, da je do novega vala protislovenske aktivnosti prišlo prav ob obletnici zakona o dvojezičnih napisih, ki je lani sprožil znane in zloglasne orgije nemškega nacionalizma. Vsekakor pa je značilno za miselnost teh krogov, če na primer predsednik koroške OVP Bacher v deželnem zboru izjavlja, da mora manjšina videti, da je rešitve treba najti na Koroškem in ne v Ljubljani ali Beogradu, ker sicer koroške stranke ne bodo več mogle kot „samaritani“ nastopati proti naraščajoči animoziteti med prebivalstvom. Ali je Bacher povsem pozabil, kdo in kaj je prisililo koroške Slovence, da so se — enako kakor južni Tirolci — obrnili na svoj matični narod za pomoč in podporo v boju za dosego pravic, zagotovljenih v državnih pogodbah? Vedeti bi moral, da „nenaklonjenost“ med prebivalstvom ne izvira iz upravičenih zahtev po izvajanju državne pogodbe, marveč izključno le iz podle hujške gonje, ki jo nacionalistični krogi že vsa leta ženejo proti Slovincem in njihovim pravicam. Predvsem pa bi se moral takih izjav in očitkov vzdržati predstavnik stranke, katere zastopniki se v istem trenutku zaganjajo v komitej, v katerem hočejo Slovenci kljub vsem dosedanjim razočanjem skupaj s pristojno vlado iskati rešitev odprtih vprašanj.

Spej enkrat vidimo, kako razširjena in zakoreninjena je v koroški stvarnosti dvoličnost, politična morala dvovrstne pravice in dvojnih meril.

Na merodajnih mestih pa bi se le morali zavedati, da v takem ozračju in s takimi praktikami ni mogoče reševati manjšinskih vprašanj. Z ozirom na lanskoletne „izkušnje“ je izjava novega predsednika koroške SPO Wagnerja, ki je v deželnem zboru dejal, da v manjšinskem vprašanju ne sme biti „samohoda“ ene stranke, marveč morajo odgovornost nositi vse stranke, če bi prišlo do zaželjene rešitve, morda razumljiva. Toda priznavanje k načelu skupne odgovornosti ne sme postati alibi za nereševanje manjšinskih vprašanj, ne sme biti izgovor za neizpolnjevanje nedvoumnih obveznosti, ki jih Avstriji nalaga državna pogodba.

Dosedanji odnos do teh obveznosti je močno okrnil mednarodni ugled Avstrije. Obnovila si ga bo le z jasno in načelno politiko, ki ne bo poznala oportunističnega slepomišljenja in kapituliranja pred nacionalističnimi silami.

NA KONFERENCI O EVROPSKI VARNOSTI:

Manjšine morajo postati dejavnik zbliževanja in sodelovanja med narodi

V Helsinkih se je prejšnji teden končala prva faza konference o evropski varnosti in sodelovanju. Po načelnih izjavah predstavnikov posameznih držav so se sporazumeli, da se bo delo konference nadaljevalo v Ženevi, kjer se bo 29. avgusta sestal koordinacijski odbor, 18. septembra pa se bo začelo delo v komisijah in pododbirih.

Že po uvodnem delu v Helsinkih je mogoče ugotoviti, da so današnji problemi sodelovanja in varnosti tako v Evropi kot tudi v ostalem svetu zelo zamotani. Vendar prevladuje pripravljenost, da bi iskali rešitve, ki bi premostile danes še močno poudarjena nasprotja stališča ter omogočile skupno govorico v vseh vprašanjih, ki so povezana z varnostjo in sodelovanjem v svetu in še posebej v Evropi. Zato je finski zunanji minister v svojem zaključnem govoru ugotovil, da je bilo ozračje na konferenci takšno, da Evropa zdaj lahko z novim upanjem gleda v bodočnost.

Med predstavniki, ki so s svojimi izjavami in predlogi vzbudili v Helsinkih posebno pozornost, je bil tudi jugoslovanski zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić. Zlasti je poudaril neločljivo povezanost med varnostjo in sodelovanjem ter je v imenu Jugoslavije predložil tudi osnutek deklaracije o odnosih med narodi in državami.

Minić je izrecno ugotovil, da je razširitev dobrososedskih odnosov pomembna komponenta v krepitvi varnosti in sodelovanja v Evropi, ter poudaril: „Pri tem bi tudi nacionalne manjšine, ki obstajajo v mnogih evropskih državah, pa njihove pravice žal še niso vedno in povsod spoštovane, morale postati tisti dejavnik zbliževanja med narodi Evrope, ki ga zahteva razvoj na naši celini.“ Pa tudi v dokument o načelnih odnosov med državami, ki ga je kot osnutek deklaracije predložila konferenci v Helsinkih, je Jugoslavija vključila po-

sebno poglavje, ki izrecno govori o spoštovanju človekovih pravic in o manjšinah. V tem poglavju je rečeno: „Države-udeleženke potrjujejo pomembnost in svojo obveznost univerzalnega spoštovanja človekovih pravic in osnovnih svobod, v številni svobodo misli, vesti, veroizpovedi in prepričanja, kot enega bistvenih dejavnikov za krepitev sodelovanja in varnosti v Evropi in na svetu sploh.“

Posamič in prek skupnih akcij si bodo prizadevale za dosledno uresničevanje, nadaljnje poglobljanje in razvijanje človekovih pravic ter osnovnih svobod in in za tesno sodelovanje pri odpravljanju rasne, nacionalne in druge diskriminacije, kjerkoli se bo pojavila.

Dosledno bodo uresničevale interese nacionalnih, etničnih in jezikovnih manjšin in njihove pravice do svobodnega razvoja, tako da bodo postale dejavnik zbliževanja in močnejšega sodelovanja med državami in narodi.

Ceprav je jugoslovanski zastopnik zavzel k vprašanju manjšin le splošno, načelno stališče in pri tem ni omenjal nobenih konkretnih primerov, pa je ta njegova izjava že razburila duhove na Koroškem. Prav tisti, ki se sicer zelo radi postavljajo v pozo prvoborca za pravice južnih Tirolcev, so jugoslovanskega zunanjo ministra Minića naravnost pobalinsko napadli, medtem ko so avstrijskemu zunanjemu ministru Kirchschlägerju očitali, zakaj ni takoj zavrnil to „vmešavanje v notranje zadeve“ Avstrije.

Vprašanje narodnostnih manjšin je torej že na dnevnem redu evropske konference o varnosti in sodelovanju. Razburjenje v koroških nacionalističnih krogih pa je samo izraz slabe vesti, ker se zavedajo, da bo vsako razpravljanje o teh vprašanjih pred mednarodnim forumom razkrilo resnico o tem, kako Avstrija že dolga leta zanemarljivo izpolnjevanje svojih mednarodnih obveznosti.

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu

MIKLOVA ZALA

NA ZGODOVINSKIH TLEH

V SOBOTO
4. AVGUSTA 1973
OB 20. URI
V SVATNAH
NAD ŠT. JAKOBOM
V ROŽU

Vabi odbor

V primeru slabega vremena bo predstava v soboto 11. avgusta 1973 na istem mestu in ob istem času

Boj jugoslovanskih narodov

simbol junaštva in spodbuda mnogim narodom

S številnimi proslavami in prireditvami po vsej državi so v Jugoslaviji prejšnji teden obhajali letošnji Dan borca. Spominjali so se trpljenja, žrtve in predvsem uspehov ter zmag v letih junaškega narodnoosvobodilnega boja. Osrednja prireditev je bila na Tjentištu, kjer se je na proslavi 30. obletnice velike bitke na Sutjeski zbralo 100.000 ljudi, med njimi tudi 6650 preživelih borcev zgodovinske bitke na Sutjeski. Zbranim udeležencem je govoril predsednik republike Tito.

V svojem govoru se je predsednik Tito najprej spomnil znamenite bitke na Sutjeski, kjer je narodno-

osvobodilna vojska izbojevala zmago, „ki je omogočila, da se je resnica o našem boju prebila zunaj naših meja v ves svet, da so vedeli, kdo se tukaj bori“. Takrat — je dejal Tito — se niso borili za to, da bi ustvarili sebi boljši položaj v prihodnosti. Nihče od njih ni vedel, ali bo ostal živ. Toda dobro so vedeli, zakaj se borijo, vedeli so, da morajo postaviti trdne, enakopravne odnose med narodi Jugoslavije. Borili so se za bratstvo in enotnost, za to, da bo prihodnost lepša, da bo boljše, kot je bilo prej, v času stare Jugoslavije.

„Ko je resnica o našem boju prodrla v svetovno javnost, so ljudje občudovali, kako smo se mogli v Hitlerjevi trdnjavi upreti vsem napadom. Naš boj je bil zato tako rekoč simbol junaštva in spodbuda mnogim narodom, ki so se borili proti kolonializmu, ki so si že priborili neodvisnost, pa tudi tistim, ki se še danes borijo za svojo svobodo. Osvobodilni boj narodov Jugoslavije je prispeval k temu, da so mnogi narodi v svetu našli sami sebe in krenili v boj za svoj obstoj, za pravico, da so v svoji državi sami gospodarji.“

Predsednik Tito je dejal, da isti ljudje, ki so se takrat borili proti partizanom skupaj z Nemci in Italijani, opravljajo danes v tujini isto umazano delo in še naprej klevečajo junaški boj, hočejo ga razvrednotiti, izmišljajo si različne stvari, ki niso resnične, da bi očrnili lik borca in ves narodnoosvobodilni boj.

„Toda naša država je danes enotna. Po vojni je dosegla ogromne uspehe. Poskusi, da bi spodkopali bratstvo in enotnost, niso uspeli. Danes je naša skupnost enotna zahvaljujoč se bitkam, kot je ta, ki je bila nemara največja in najtežja med vsemi. Širom dežele pa smo imeli mnogo podobnih bitk, v katerih se je kovala enotnost in iz katerih je zrasla naša sedanjost. Vi borci, ki ste prelivali kri po vsej naši državi, pa ste dolžni budno paziti, da nam nihče ne bo razbil tistega, za kar smo se borili.“

Nov madež na ugledu Avstrije

Pred dobrim letom, 20. junija 1972, je oborožena tolpa ustaških teroristov, ki so se prej vadili v Avstriji, vdrla v Jugoslavijo, kjer so — kakor so dokazale poznejše raziskave — hoteli izvesti vrsto atentatov ter dvigniti „osvobodilni boj tlačnega ljudstva“. Po večdnevni spopadih, pri katerih je 13 pripadnikov jugoslovanske vojske in varnostnih organov zgubilo življenje, je bila skupina likvidirana in nekaj mesecev pozneje se je pred vojaškim sodiščem v Sarajevu odigralo zadnje dejanje tega ustaškega vpada.

Jugoslavija je izročila Avstriji v tej zadevi poseben nalo, v kateri je navedla konkretne podatke in dokaze, da so se ustaški teroristi dalj časa pred svojim vpadom v Jugoslavijo zadržali v Avstriji in se tukaj načrtno vežbali in pripravljali za svoj „pohod“. Toda reakcija Avstrije je bila podobna kot na opozorila v zvezi z lanskoletnimi napadi na dvojezične napise na Koroškem: užaljena in hkrati vzvišena zavrnitev, češ, kako morete nam, ki smo demokratična država, očitati kaj takega; pri nas ni nobenega nacizma, pri nas ni nobenega ustaša, pri nas ni nobenega terorista...

Zdaj, skoraj eno leto po tistih dogodkih, pa je domača in mednarodna javnost dobila potrdilo, da so bili lanskoletni očitki povsem upravičeni in utemeljeni. Blizu Salzburga so namreč odkrili vežbališče ustaških emigrantov. Varnostni organi so preiskali stanovanja sedmih ustaških emigrantov v Salzburgu in štiri aretirali, od katerih pa so jih tri po zaslišanju takoj spet izpustili. V zaporu je ostal le teolog Marko Logaršič, ki je popeljal policiste na Gaisberg in jim pokazal tamkajšnje strelišče, kjer so našli izstreljene naboje in sledi bojnih vaj. Logaršič je priznal, da je sodeloval pri urjenju na Gaisbergu. Povedal je, da so imeli v celoti tri vežbališča; prav tako je izjavil, da je bil član ustaške emigrantske organizacije „Hrvatsko revolucionarno bratstvo“, ki ima glavno oporišče v Salzburgu.

Sedanja odkritja so vzbudila tudi široko avstrijsko javnost, ki se zdaj upravičeno vprašuje, kaj sploh dela avstrijska državna policija, kateri menda ničesar „ni bilo znano“. Da pa ravno ta policija nikakor ni tako nevedna, je pred kratkim pokazal primer Dostal. Ravno zato pa je toliko bolj upravičeno vprašanje, ali imajo avstrijski varnostni organi mar nalogo, da ščitijo na-

cistične elemente in podobne teroriste? Lani jeseni smo na Koroškem vsekakor doživeli, da je policija skrajno dvomljivo „skrbela za red“, kajti njena naravnost izživalna pasivnost ob protizakonitih napadih na uradne napise je bila vse prej kot zaščita zakonitosti.

V obeh primerih — pri ustaškem vpadu v Jugoslavijo in pri napadih na dvojezične napise na Koroškem — je šlo za očitno kršenje določil avstrijske državne pogodbe. Toda v obeh primerih je avstrijska vlada ostala slepa in gluha za prvotna opozorila in za poznejše očitke, podkrepljene z dokazi in dokumenti. Sam kancler Kreisky je izjavil, da „Avstrija ni nobeno oporišče za teroristične akcije“ in da v Avstriji ni nacizma oz. neonacizma. Če je bila njegova trditev glede terorizma ovržena šele s sedanji odkritji v Salzburgu, pa je moral neupravičenost svoje izjave glede nacizma okusiti že lani, ko so ga pred celovško delavsko zbornico čisto v nacističnem žargonu opsovali z „židovsko svinjo“ in mu grozili, da mu bodo

prerezali vrat. Saj skoraj ni mogoče, da tudi take „ljubeznivosti“ smatra za odraz tiste avstrijske „demokratičnosti“, na katero se tako rad sklicuje, kadar se Avstriji očita, da v nasprotju z določili državne pogodbe dopušča hujkanje in delovanje proti slovenski in hrvaški narodnostni skupnosti in proti Jugoslaviji.

Nasprotno: take stvari, ki pa se baje dogajajo pod plaščem neke „demokratičnosti“ in nekega „pravnega reda“, močno škodujejo ugledu Avstrije. Naj gre za neizpolnjevanje člena 7 ali pa za nespoštovanje določila iste državne pogodbe, ki Avstrijo obvezuje, da mora onemogočiti sleherni sovražno dejavnost zoper druge države — vsako tako in podobno dejanje pomeni nov madež na ugledu Avstrije. V nedogled pa tudi Avstrija ne bo mogla slepomišiti in zavajati svetovno javnost; morala se bo priznati k svojim obveznostim, kajti sicer sama izpodkopuje zaupanje v verodostojnost svoje vlade in družbenih sil, v svoj demokratični in pravni red.

Politika dvojnega merila

„Določila na papirju sama niso dovolj, zlasti tedaj, če manjka dobra volja. O enakopravnosti med narodnostnimi skupinami tako dolgo ne more biti govora, dokler jezik, ki ga govori ena narodnostna skupina, ni enakopraven z jezikom druge narodnostne skupine.“

Tako je ugotovil južnotirolski deželni glavar dr. Magnago na nedavnem kongresu južnotirolske ljudske stranke in to njegovo ugotovitev navaja tudi celovška Volkszeitung, ko v zvezi s kongresom tirolske ÖVP opozarja na problematiko trideljene Tirolske. V članku priznava določen napredek pri izvajanju tako imenovanega južnotirolskega paketa, hkrati pa že namiguje, da bi Italija z vsakim odstopom od „pogodbene zvestobe“ dala povod za ponovno obravnavanje celotnega južnotirolskega vprašanja.

Povsem soglašamo z ugotovitvami dr. Magnaga. Toda glede članka v Volkszeitung je treba ugotoviti eno: zakaj pa mora koroška ÖVP meriti z različnimi merili, čeprav gre za enaka vprašanja? Če je jedro tirolske politike — kakor ugotavlja Volkszeitung — „odgovornost Severne Tirolske za usodo Južne Tirolske“, potem mora isto veljati tudi glede Slovenije oz. Jugoslavije, ki prav tako ima ne le pravico marveč dolžnost, da se zanima za usodo svoje manjšine v Avstriji. Toda ista Volkszeitung, ki tako odločno opozarja na obveznosti Italije, odreja matični državi koroških Slovencev vsako pravico, da bi se potegovala za izpolnjevanje člena 7, češ to je vmešavanje v notranje zadeve Avstrije.

Praksa, ki se je v teh vprašanjih poslužujeta koroška ÖVP in njeno glasilo, je vse prej kot izraz poštene manjšinske politike. Kajti v enakih vprašanjih zastopati različna, nasprotujoča si stališča, pomeni biti pristranski; še več: to je politika dvojnega merila, to je politična dvoličnost.

Lani, približno ob tem času, 6. julija, so na Dunaju po naglem postopku sprejeli zakon o dvojezičnih krajevnih napisih v nekaterih občinah na avstrijskem Koroškem. Takrat je bilo rečeno, da bo z zakonom „praktično izčrpana vsebina“ sedmega člena — z drugimi besedami, sistem manjšinske zaščite v Avstriji, vsaj na Koroškem, če že ne tudi v Gradišču (o štajerski tako uradno nihče noče slišati) naj bi bil uresničen. Ostane da zgolj izvedba...

Bilanca koroškega leta, ki so pravkar izšla, ko je iz tesnobe „koroškega prastrahu“ nelagodnost nemške večine ob ustreznem podpihovanju prerasla v podiranje dvojezičnih napisov in koroško jesen zlega spomina, razkriva drugačno podobo, sicer v poročilih o pogajanjih med koroškimi Slovenci in dunajsko vlado minuli četrtlet ne bi brali, da bo kontakti komite „obravnavali vsa vprašanja, izvirajoča iz sedmega člena državne pogodbe“. Ta formulacija in okoliščine, v katerih so se na Dunaju zbrali, ne dopuščajo dvoma, da so slejkoprej odprta prav vsa vprašanja.

Načelo je sicer res, da Avstrija v nobenem zakonu ne dopušča kršenja pravic človeka, nasprotno, kolikokrat in kako vneto so se pri naših sosedih zavzemali za temeljne svoboščine doma in na tujem, prav tako tudi načelno v avstrijski zakonodaji ni zaslediti razlikovalnih določil zoper državljane zaradi porekla, spola, jezika ali vere in tako naprej, kot določa šesti člen državne pogodbe.

Slovenci na Koroškem imajo svojo organizacijo, tisk in tudi skromno radijsko oddajo v domačem jeziku, tudi zbirajo se (a ne zmeraj lahko), toda: če njihov jezik povsod in na vse načine odrijava, če jih skušajo deliti na „zveste“ in drugačne, vmes pa riva vajo neka tretja skupina, vindičarje, če na njihovih zborovanjih prisluškujejo, če jih zasledujejo policaji, če jih fizično napadajo, ne da bi bili krivci kaznovani;

če je načelno sicer uveljavljen dvojezični pouk, pa ga omejujejo s pravi-

co staršev, starše pa z vsemi sredstvi navajajo, da svoje pravice ne uporabljajo, je izpodrežana korenina, iz katere naj bi zrastle „ustrezno število srednjih šol“;

če so na prvo tako šolo (gimnazijo) morali Slovenci čakati sedem let, na stavbo zanjo pa še enajst;

če je sicer določeno, da je dovoljena uporaba slovenščine v upravi in sodstvu, pa to rabo teritorialno omejuje, v praksi pa zavirajo;

če postavijo napise v dveh jezikih, pa jih pustijo podreti in leto pozneje začnejo postavljati samo nemško;

če so Slovenci dejansko odrinjeni od javnega življenja;

če „organizacije, katerih cilj je slovenskemu in hrvaškemu prebivalstvu odvzeti njegovo značilnost in pravice kot manjšini“ prodirajo v vse sfere javnega in političnega življenja, in če vse to traja dolgih osemnajst let, potem ni mogoče pregnati vsiljivega vtiča, da gre za svojevrstno, toda dosledno politično voljo, ki postavlja na glavo vsa veljavna pravila ne le avstrijskega, marveč obče priznanega pravnega reda.

Tak je — zgolj božen in še zdaleč ne popoln — razbor uporabe načel iz sedmega člena pri uveljavljanju sedmega člena državne pogodbe.

Koroškimi Slovencem druga stran rada očita ožstost, trmo, celo nevhvalečnost, češ, glejte, nekaj je bilo le storjenega in tudi volja je. Zal slovenska skupnost v Avstriji od obljub ne more

živeti in le s svojo doslednostjo, zastoparstvom drugi, je dosegla, da vprašanje njihovega obstoja še ni bilo za vselej prestavljeno na mrtvi tir.

Do tega zlasti po lanskem jeseni ni bilo tako daleč. Dunajsko srečanje je slehernemu, ki je voljan presojati stvarno, pokazalo v ostri luči, da je treba začeti domala od začetka. Zato so zastopniki koroških Slovencev prišli v četrtlet na Dunaj z jasnimi, nepopustljivimi stališči in s pogojem niso odšli pomirjeni, v prepričanju, da bo zdaj vse dobro.

Govorimo o pogajanjih, ne o pogo-

vanja, grožnja s „kvalificiranim štetjem“ še vedno visi nad Slovenci;

— kljub temu, da Slovenci Kreiskyjevo komisijo za dvojezične napise ne priznavajo, bo delovala še naprej, je bilo rečeno na Dunaju, in morda se bo še naprej vrtela v stvari, ki ne spadajo v njeno področje, tako kot se je doslej;

— terminizacija izvedbe varstvenih določil, ena poglavitnih zahtev slovenske delegacije, ni bila sprejeta;

— predlogi, ki jih bo sprejel kontakti komite, bodo morali preskočiti dvojno oviro, razpravo pred ministrskim svetom in potrditev v zveznem parlamentu.

Vse to navdaja opazovalca z dvomi, ki jih tudi koroški Slovenci ne skrivajo, na tiskovni konferenci v petek so to izrecno povedali. Kajti, kako je mogoče vnašati v mednarodno veljavno listino, kakršna je državna pogodba, toliko posebnih klavzul, ne da bi se zastavilo vprašanje, če ena pogodbena stranka dokument res spoštuje?

Odkrito povedano, upira se že zmeraj znova pisati, kar je bilo že tolikokrat povedano in zapisano: verodostojnost, „bona fides“ avstrijske države je dvomljiva; vsebina sedmega člena (in drugih) je slejkoprej neizčrpana.

Vendar bi bilo narobe vnaprej zavreči sleherni upanje v zmago zdrave pameti in politične zrelosti. Celotno ob takih kapicah utemeljenih pomislekov je bil narejen korak, ki bo, morda ne zlahka, navsezadnje pa vendarle sprlil nove poti k trajni in zadovoljivi rešitvi.

To bodo pokazali dogodki po 11. septembru, ko se bo kontakti komite kot ustanova prvič lotil konkretnega dela, pa tudi vso, kar se bo zgodilo do takrat. In če so koroški Slovenci pokazali ustrezno mero odločnosti, da brez uresničitve načelno že davno sprejetih obveznosti z avstrijsko vlado ne bodo sodelovali, mar jim glasilo koroške SPÖ res lahko očita, da postavljajo ultimato?

Jaka Štular

(Delo, Ljubljana, 3./4. julij 1973)

POŠIROKEM SVETU

LIUBLJANA. — V izvršnem svetu SR Slovenije je prišlo do delnih sprememb, ker so nekateri dosednji člani vlade odšli na druge položaje. Na predlog predsednika izvršnega sveta Andreja Marince je republiški zbor slovenske skupščine razrešil dosedanje člane izvršnega sveta Toneta Tribušona, Tomaža Bizajla, Marjana Dolenc, Franca Kočevarja, Franca Razdevška in Zoro Tomič. Za novega podpredsednika je bil izvoljen Zvone Dragan, nadalje so izvolili Miha Butara za člana IS in republiškega sekretarja za narodno obrambo, Antona Fazarinca za člana IS in republiškega sekretarja za zdravstvo in socialno varstvo, Vlada Klemenčiča za člana IS, Marjana Lenarčiča za člana IS, Draga Petroviča za člana IS in republiškega sekretarja za gospodarstvo ter Elo Ulrih-Ateno za člana IS in republiško sekretarko za prosveto in kulturo. Ponovno pa so bili izvoljeni dosednji člani IS Boris Mikoš, Jože Novinšek in Milovan Zidar.

RIM. — Vladna kriza v Italiji je končana in Italija je po razmeroma kratkem „spodrsrlaju“ na desno spet našla nazaj na pozicije levsredinske koalicije. Novo vlado, ki jo sestavljajo krščanski demokrati, socialisti, socialni demokrati in republikanci, vodi krščanski demokrat Mariano Rumor. V vladi imajo krščanski demokrati 16 članov, socialisti 6, socialni demokrati 4 in republikanci 2 člana. Pri tem je vsekakor zanimivo, da je med 29 članov vlade le 5 politikov, ki doslej še niso bili v kakšni vladi. Nova vlada se bo morala spoprijeti s težkimi problemi zlasti v zvezi s prepotrebni reformami gospodarskega, socialnega in družbenega življenja.

MADRID. — V Španiji se nadaljuje fašistična diktatura, kakor je pokazala sedanja sodna farsa pred vojaškim sodiščem v Santanderju. Čeprav ni bilo pravih dokazov za krivdo obtožencev, je sodišče izreklo stroge kazni: zaradi „ugrabitve in terorizma“ je bilo 5 Baskov obsojenih na 30 let zapor, dva nadaljnja obtoženca pa na 16 oz. 15 let zapor; poleg tega so bili vsi skupaj obsojeni še na skupno globo 5 milijonov peset. Pri obtožbah gre za pripadnike baskovske rodoljubne organizacije ETA, ki se bori za enotno baskovsko državo. — V Barceloni pa so pripadniki neke neonacistične skupine vdrli v sedež liberalne kulturne revije „El Ciervo“, kjer so povzročili veliko materialno škodo. Predno so odšli, so na kraju dejanja pustili še svoj „podpis“, ko so stene premazali z nacističnimi gesli.

BEOGRAD. — Znani hrvaški književnik Miroslav Krleža je pred dnevi obhajal 80-letnico rojstva in hkrati 60-letnico ustvarjalnega dela. Ob tej priložnosti je bil deležen številnih priznanj. Med drugim ga je predsednik Tito odlikoval z redom jugoslovanske zvezde za lento. V posebnem pismu, ki ga je poslal jubilantu, pa je predsednik Tito poudaril, da je Krleža dal pečat jugoslovanski kulturi in da je veličina njegovega dela v tem, da je njegova plodna literarna dejavnost povezana z marksističnim spoznanjem družbenih zakonitosti.

ŽENEVA. — Glavni ravnatelj FAO (organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo) je ugotovil, da grozi človeštvu pomanjkanje živeža, ker so se zaloge žita po svetu skrčile na najmanjše količine v zadnjih 20 letih. Po njegovih besedah je že povsem jasno, da nova letina ne bo zadostovala niti za najnujnejše potrebe, ki jih lahko predvidimo za obdobje 1973-74. Če pa se bo letina poslabšala na katerem od glavnih pridelovalnih območij, bo morda že v prihodnjih nekaj mesecih primanjkovalo žitaric po vsem svetu.

WASHINGTON. — Protesti proti nadaljevanju vojne v Indokini postajajo ameriški vladi čedalje bolj neprijetni. Prejšnji teden so v Beli hiši aretirali štiri nune, ker so z molitvijo in petjem protestirale proti ameriškemu bombardiranju v Kambodži. Je pa seveda vprašanje, ali bodo oblasti s svojimi policijskimi ukrepi zavrele vedno širše protestno gibanje ameriškega prebivalstva proti zločinom, ki jih še vedno povzroča ameriška vojska v Indokini.

NOVI SAD. — V Vojvodini so začeli z letošnjo žetvijo pšenice in pravijo, da se obeta bogata žetev. Na prvih požetih površinah družbenih posestev je hektarski donos 40 do 50 metrskih stotov. Po oceni strokovnjakov naj bi letos v Vojvodini s površine 380.000 hektarjev dobili več kot 140.000 vagonov krušnih žit.

Če obstoja dobra volja

je mogoče reševati tudi manjšinska vprašanja

Razmerje sil v novem zakonodajnem telesu se je v marsičem spremenilo predvsem v korist delavskih strank. Pred deželni zbor se postavljajo zelo resna vprašanja družbeno gospodarskega in političnega značaja. Med ta spadajo tudi vprašanja slovenske narodnostne skupnosti, ki pričakuje večjo občutljivost za konkretne zakonodajne ukrepe, ki bi vsaj na deželni ravni uveljavili ustavne določbe o zaščiti jezikovnih manjšin... Le na ta način bodo lahko Slovenci v deželi začeli prejemati to, kar jim pripada kot skupnosti s posebnimi narodnimi, družbeno gospodarskimi, političnimi in kulturnimi problemi

Tako je med drugim poudaril Karol Šiško, referent za zakonodajna vprašanja pri SKGZ v Trslu, ko je odgovarjal na vprašanje, kaj lahko Slovenci pričakujejo od deželne vlade po spremembah, do katerih je prišlo v deželi Furlaniji-Juljski krajini pri nedavnih volitvah.

Da gre pri tem za značilne novosti, je pokazala že prva seja novoizvoljenega deželnega sveta (po

našem deželnega zbora — op. ured.), na kateri je bil minulo soboto za predsednika izvoljen dosedanja predsednik deželnega odbora Alfredo Berzanti. Na tej seji je bil na komunistični listi izvoljeni slovenski svetovalec Dušan Lovriha izvoljen za enega izmed štirih tajnikov deželnega sveta. Slovenska svetovalec Dušan Lovriha in dr. Drago Štoka (Slovenska skupnost) sta prisego najprej izrekla v slovenskem in šele potem v italijanskem jeziku. To se je zgodilo prvič v deželnem svetu ter je izzvalo živahne proteste pri neofašistih (ki pač dokazujejo enako „slrpnost“ do Slovencev kot nemški nacionalisti na Koroškem!). Predsednik Berzanti se je po izvolitvi v kratkem govoru med drugim izrekal za mirno sožitje z narodnostnimi skupinami in za prijateljsko sodelovanje s sosednimi narodi.

Slovence pa seveda predvsem zanima, kakšen program bo izdelal novi deželni svet, in razumljivo

liste njegove točke, ki se bodo našle na izpolnitev njihovih upravičenih zahtev. V tej zvezi Primorski dnevnik poudarja, da se je že v minuli zakonodajni dobi izkazalo, da dežela kljub raznim omejitvam lahko mnogo napravi v korist slovenske narodnostne skupnosti — če le obstaja dobra politična volja. Kot posebno važno poudarja list zahtevo, da se vprašanja slovenske narodnostne skupnosti rešujejo globalno in da rimski parlament čim prej odobri globalni zaščitni zakon. Zato je zlasti pomembno, da je slovenski svetovalec Štoka že kar na prvi seji deželnega sveta vložil zakonski predlog, ki se naša na globalno zaščito in ki zahteva od deželnega sveta priporočilni zakon vladi.

Deželni svet bo torej imel priložnost, da v dejanjih pokaže svojo dobro voljo in pripravljenost, pripevati k reševanju odprtih vprašanj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. V razgovorih, ki jih je imela SKGZ s predstavniki posameznih strank, je prišla do izraza večja odprtost za reševanje teh vprašanj, zlasti pri komunistih in socialistih pa še posebej politična volja, da se ta vprašanja globalno rešijo. Torej je samo potrebno, da bodo zdaj prešli od besed k dejanjem.

Miroslav Krleža

osemdesetletnik

Danes svetovno znani hrvaški književnik Miroslav Krleža je obhajal svoj 80-letni življenjski jubilej. Ob tej priložnosti je bil deležen visokih priznanj in neštetič čestitk.

Miroslav Krleža stopa pred nami s svojimi številnimi obrazy — kot pesnik, dramatik, prozaist in esejist, toda vsi so kot en sam — obraz genialnega književnika, katerega zbrana dela obsegajo na desetine debelih knjig. V njegovih delih se oglašajo vest časa; v boju z domačim okoljem si je ohranil potrebno nadevropsko idejno perspektivo, iz katere gleda, prikazuje in biča v svojih literarnih delih laži in krivice, ki jih je kopicil meščanski družbeni red.

Zaradi tega svojega zornega kota je doživel Miroslav Krleža v svetu precej manjše priznanje, kakor si ga je bil zaslužil. Šele zdaj Evropa delno popravlja ta svoj dolg in je vsekar značilna francoska ocena njegovega „Hrvaškega boga Marsa“, ki da je še petdeset let po nastanku „eden izmed najglasnejših krikov sovražstva, ki je bil kdajkoli izrečen proti vojni, njenim ponižanjem in trpljenju, ki so od vekomaj isti“.

Mnoga Krleževa dela so prevedena tudi v slovenščino; da poleg že navedenega Hrvaškega boga Marsa omenimo le še Glumabajeve, Vrnitev Filipa Latinovića in predvsem seveda Balade Petrice Kerempuha. Tako tudi Slovenci dobro poznamo veličino in genialnost Miroslava Krleže, ki ga mnogi postavljajo med vrhove južnih slovanskih književnosti.

Pomoč Jugoslovanskih narodov

za Kulturni dom v Celovcu

Poziv obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev vsej slovenski in jugoslovanski javnosti, naj podpre akcijo za zgraditev slovenskega Kulturnega doma v Celovcu, je naletel — kakor smo v našem listu že ponovno poročali — na širok odmev tako v Sloveniji kakor tudi v drugih jugoslovanskih republikah. Pred nedavnim se je s tem vprašanjem bavila tudi zvezna konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije. Na zasedanju v Beogradu je namreč sprejela sklep, ki je odraz široke podpore jugoslovanskih narodov in narodnosti koroških Slovencev in pobudi, ki izhaja iz nujnih potreb razvoja slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji.

„Zvezna konferenca poziva organizacije Socialistične zveze delovnega ljudstva, naj se odzovejo pobudi slovenskih organizacij na avstrijskem Koroškem za pomoč pri gradnji kulturnega doma v Celovcu,“ je rečeno v omenjenem sklepu. „Zaradi tega nalaga predsedstvu, naj v sodelovanju z republiški in pokrajinskimi organizacijami pregleda možnosti, kako na najustrenejši način uresničiti pripravljenost naših občanov za moralno in materialno pomoč pri uresničevanju tega pomembnega načrta.“

Na podlagi sklepa zvezne konference SZDL Jugoslavije naj bi se v odbor, ki se pripravlja v Ljubljani in ki bo vodil vso akcijo, vključili zastopniki republiških in pokrajinskih konferenc SZDL, zastopniki kulturnega življenja iz vse države in predstavniki zvezne konference.

Vetrinj še vedno „straši“

Zadeva okoli Vetrinja, ki je leta 1970 tako razburila koroške duhove, še vedno „straši“ in povzroča vedno spet nove težave. Tukaj ne mislimo na tamkajšnjo prirediteljske glasbe, ki jo nekateri spravljajo v povezavo s tihotaplje-

njem mamil. Mislimo na vetrinjski samostan, ki mu grozi nevarnost, da bo še naprej razpadal, ker ne lastnik (država) in ne tisti, kateremu je bil namenjen kot „plebiscitno darilo“ (dežela Koroška), doslej nista našla odgovora na vprašanje, kakšnemu namenu naj bi ta veliki kompleks sploh lahko služil.

Vsi pristojni in nepristojni vedo samo to, da bi popravila samostana zahtevala lepo vsotico 70 milijonov šilingov ki jih seveda nihče nima na razpolago. Predlogi, ki jih je bilo slišati na nedavnem razgovoru o bodočnosti tega objekta, pa segajo od strokovne šole za gostinstvo in kongresnega središča preko gozdarske akademije in drugih vzgojnih ustanov tja do zamisli, da bi v vetrinjskem samostanu uredili „inštitut, ki bi služil sporazumevanju med narodi“.

Ob spominu na razburjenje v koroških „domovinskih“ krogih, ko je pred leti hotela kupiti samostan Mohorjeva družba, predlog o omejenem inštitutu zveni naravnost cinično. Takrat ni bil v nevarnosti le vetrinjski samostan, v nevarnosti je bila spel enkrat vsa Koroška, podobno kot v primeru velenjskega Gorenja. Tako namreč sporazumevanje med narodi izgleda na Koroškem v praksi.

Letno poročilo - ogledalo

Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu

Tradicionalno „Letno poročilo“ Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu tudi tokrat posreduje zanimivo in pestro sliko te edine slovenske srednje šole na Koroškem. Na 72 straneh prinaša podroben opis poteka šolskega leta 1972-73, kjer so navedeni podatki o profesor-skem zboru, o razporeditvi ur oz. predmetov, o številu učencev v posameznih razredih, o obiskih nadzornikov, o izletih, o najrazličnejših dogodkih tekom šolskega leta itd.

Med drugim posreduje „Letno poročilo“ pregled o sestavi dijakov, ki jih je bilo v minulem šolskem letu skupaj 424 (212 fantov in prav toliko deklet). Posebna preglednica kaže tozadevni razvoj tekom dosedanjih 16 let obstoja slovenske gimnazije; število dijakov je od začetnega stanja 101 nenehno naraščalo in v šolskem letu 1969-70 doseglo doslej najvišje število, ko je slovensko gimnazijo obiskovalo 438 dijakov. Prav tako zanimiv je pregled krajev, iz katerih so dijaki. Tozadevno je bilo v minulem letu zajetih 28 občin dvojezičnega ozemlja; nekaj dijakov pa je prišlo tudi iz mest Celovec in Beljak ter iz nekaterih občin na severnem Koroškem, medtem ko je izven Koroške bil doma le 1 dijak, namreč v Linzu.

Posebej sta v letnem poročilu opisani šolska akademija in letošnja 11. matura (o obeh smo v našem listu že obširno poročali). Prof. Franc Inzko je napisal prispevek za 60-letnico ravnatelja dr. Pavla Zablatnika. Mirko Isop je nanizal nekaj utrinkov iz prvih dijaških let, medtem ko je dr. Stanko Cegovnik opisal možnosti nadaljnega izobraževanja oz. študiranja po maturi.

Da se slovenska gimnazija v Celovcu uspešno uveljavlja tudi na mednarodnem področju, kažejo nadaljnji prispevki v Letnem poročilu. Tako pripoveduje Tonni Schellander o mednarodni olimpiadi ruskega jezika v Moskvi, kjer se je uspešno uveljavil med 75 učenci iz 17 držav, saj je prejel zlato medaljo za odlično znanje rusčine. Heli Primosch opisuje vtise z mednarodnega srečanja mladine Rdečega križa 1972, Edit Velik pa o gostovanju pevskega zbora slovenske gimnazije v Mariboru ter na mednarodnem mladinskem pevskem festivalu v Celju, kjer je zbor naših dijakov prejel bronasto medaljo. Športnim dogodkom preteklega šolskega leta se je posvetil prof. Milan Kupper, prof. Janko Messner pa je dodal še leposlovni prispevek z naslovom „Gluha loza na Koroškem“, kjer opisuje zastrupljeno koroško ozračje, v katerem „slovenska beseda spotom od človeka do človeka v zraku poledení“.

STONE SVETINA

185

UKANA

TRETJA KNJIGA

Stotnik policijske čete, ki je bila zavarovala kazensko ekspedicijo, je privedel s seboj dve dekleti, stari okoli osemnajst let. Preplašeni sta drgetali na pol oblečeni sredi doz oboroženih mož. Major von Görn ju je takoj zagledal.

„Od kod sta?“ je zarenčal.

Malčeci, vase zamaknjeni policijski stotnik mu je pojasnil, da sta pribežali čez reko, ko se je začelo požiganje. Vojaki poročnika Hartwicka so jima sledili in streljali za njima ter bi ju skoraj ujeli. Obe sta se oklenili stotnika kot utopljenec rešilne bilke, pa se ju je usmilil. Pognal je Hartwickove vojake nazaj in vzel dekleti v svoje varstvo.

Von Görn je ju sedaj gledal, da so jima ohromeli udi in sta se plaho ozirali k stotniku.

„Zakaj ste obdržali ti dve, vas vprašam!“ Potem se je ozrl k Hartwicku: „Poslušajte, poročnik, tile pripadata vam in njuno mesto je tamle!“ Major se je obrnil in pokazal z roko na goreče ruševine. „Izročite mu jih, gospod stotnik. Vi, Hartwick, pa opravite z njima, kot vas je volja!“ se je prijazno zarežal.

„Ne, gospod major! Ti dekleti pripadata moji enoti!“

„Ne delajte se, no, vileza! To vam bo škodilo! Danes ste pod mojim poveljstvom. Jaz ne dovoljujem izjem! Zakaj počnete to?! Bi bili radi boljši od nas?!“

Okoli njiju se je nabrala gruča oficirjev in spremljala nenavadni spor z zanimanjem, kot bi gledali zadnje minute nogometnega srečanja.

Dovolite, gospod major, pojasnilo! Gotovo veste, da obsojenca, ki se mu je ulrgala vrv, ne obesijo ponovno!“

„Zastarel predsodek, ki je zlasti v Nemčiji že davno iz mode. Še enkrat vam rečem: izročite ti dve ženski poročniku Hartwicku ali pa ju bom pobil tule pred vami!“

Njegove krvave oči so dobile leden sijaj. Odprl je tok in izvlekel pištolo. Vsi so bili prepričani, da bo stotnik podlegel majorjevi volji.

Mirni mladi mož pa je napravil nekaj nepričakovane-ga. V majorjev trebuh je nameril svoj avtomat. Srečala sta se z očmi. Stotnikov glas je bil smrtno resen:

„Če ne spravite takoj pištole, gospod major, bom pritisnil. Vi niste sodnik za moje ljudi, ki jih zajame moja enota. Pijani ste. Ne pozabite, da se poznava in da se spet ne držite pravil!“

Major se je hipoma streznil. Prepričan, da ima pred seboj človeka, ki bi res lahko pritisnil, in da stoji za njim vsa četa kot en mož, je vtaknil pištolo nazaj v tok in skušal s smehom popraviti svoje ravnanje:

„Poglejte ga no, kako resno misli! Če vam ti dve nista dovolj, vam jih lahko še nekaj priskrbimo, kajne, poročnik Hartwick?!“

„Seveda, gospod major!“ je kriknil Hartwick. Prav privoščil mu je, da ga je končno le nekdo ugnal. Sit je bil že vsega, posebno pa mu je kot vojaku presedal spoved s krvavimi prašiči. Zaželel si je spopada ob goreči vasi. Zdaj, ko tudi tega ni bilo, pa je bil vsestransko razočaran. Kljub temu pa je le še upal, da bodo napadeni, preden bo kolona zapustila ozko dolino, kjer je nešteto možnosti skritih zased in pasti.

Pa se je motil. Dve debeli uri se je zibal na konju takoj

za majorjem in se oziral na robove pobočij; včasih si je želel, da bi odjeknil osamljen strel ostrostrelca in da bi major padel s konja. Misli so se mu premikale okorno kot sprevod, ki je bil prav malo podoben pravi vojski.

Brez nezgode je kolona prispela do konca doline. Tu je major velel ustaviti, da bi se odpočili. Ohrabren, ker se je kazenska ekspedicija iztekla brez slehrene žrtve, in navdušen, ker je bil plen taklo velik, je želel še tukajšnjim kmetom vcepiti strah v kosti.

Zaukazal je zbobnati vkup vse vaščane in jih zbrati na ravnini pred požganim mostom, kjer so se bili ustavili. Čez vodo je držala le zasilna brv. Ljudje so, obkoljeni od vajakov, gledali zdaj majorja, ki se je postavil na vzvišen prostor, zdaj v peneče se valove zelenomodre reke, ki je odnašala s seboj rezke besede in grožnje, ki jih je za majorjem ponavljal tolmač Pesjak.

„Ali vidite?“ jim je pokazal z roko steber dima med gorami. „Upepelili smo jih in jih zravnavali z zemljo. To se bo zgodilo tudi z vami, če se ne boste pokorili volji velike Nemčije. Kakšni bedaki ste! Povejte mi, kdo in zakaj je podrl most čez reko? Ali mislite, da boste s porušenjem ene-ga mostu ustavili nemško vojsko, ki je prodrla do Moskve?! Vi vsi ste OF! Medtem ko ves svet občejuje našega fūhrerja, ste vi proti njemu in podpirate ušive komuniste! Z njimi vred vas bomo strebili s svela!“

Ko se mu je zalelelo, je za hip premolknil. Napeto lišino je pretrgal sivalas mož, ki je po nemško pojasnil:

„Nismo mi požgali mostu, gospod oficir!“

„Molčite, vi stari neumni osel! Nič vas nisem vprašal! Pred vašim nosom je bil porušen most, nihče ni prišel prijaviti in tudi popravili ga niste! Zdaj vam povem: sami boste obnovili most ali pa bomo vas zravnavali z zemljo! Zapomnite si: prihodnost Evrope je v rokah našega fūhrerja in tudi vaša usoda je v njegovih rokah, če boste pametni

Občinska seja v Pliberku

Pred nedavnim je bila v občini Pliberk druga javna občinska seja, na kateri je občinski svet razpravljala o finančnem proračunu občine za leto 1973-74. Letošnji OVP-proračun se v bistvu skoraj ne razlikuje od prejšnjega, katerega so sestavili socialisti skupno s slovensko frakcijo. Novo je morda samo to, da bo občina še globlje zlezla v dolgove, ki izhajajo iz storitev, ki jih je dolžna opravljati.

Do živahne debate je prišlo že takoj pri prvi točki, ko so odborniki Enotne liste zahtevali dodatna finančna sredstva za izgradnjo oziroma popravilo občinskih potov in cest v višini 75.000 šilingov. Ta upravičena zahteva, odgovarjajoča težnji podeželskega ljudstva — ko je povzročanje zemljiškega davka prinesla občini dodatnih 750.000 šilingov — ni bila sprejeta. Zanj je glasovalo 7 odbornikov EL in Franz Mikusch (SPO), proti pa 19 odbornikov. Zavrnitev tega predloga je prepričljivo dokazala, da mandatari drugih strank izvajajo ozko strankarsko politiko, ki nikakor ni v skladu s težnjami domačega prebivalstva. Na OVP-listi izvoljeni kmetje niso podprli, kakor bi bili pričakovali, svojih sovrstnikov kmetov, temveč so glasovali proti njim in tako demonstrirali „lep“ primer kmečke solidarnosti. Na seji občinskega sveta so se odborniki EL dosledno zavzemali za izpolnitev obljub, ki so jih v predvolilnem boju dali svojim občanom. Tako so zahtevali izgradnjo otroškega vrta v Šmihelu, kjer je zaposlenih mnogo žena; popravilo in asfaltiranje cest v Libučah, med Dobrovo in Šmihelom ter v Šmarjeti, izboljšanje nevarnih razmer v jami za odlaga-

nje odpadkov na Blatu pri Pliberku ter ustanovitev posebnega odbora, ki naj bi se bavil z varstvom okolja. Ta zahteva je naletela pri OVP in SPO na gluha ušesa, češ da za ta referat ni treba posebnega odbora. Položaj je sedaj takšen, da je ta življenjsko važni referat v rokah enega samega mestnega svetnika, medtem ko vsem ostalim referentom pomagajo posebni odbori. Tako je bil na pobudo OVP in SPO ustanovljen še referat za trženje (Marktwesen), kateremu stoji ob strani veččlanski poseben odbor, ki bo imel ogromno odgovornost, saj bo moral pripravljati vse sejne v Pliberku, ki pa jih je nič več kot eden. In

zato je potreben poseben odbor!

Od skupno 16 točk dnevnega reda je bilo na seji soglasno sprejetih 14. Pri prvi točki so odborniki Enotne liste glasovali proti, pri zadnji točki pa sploh ni prišlo do glasovanja. Kot pozitivum je treba omeniti nujnostni predlog EL o nabavi javnega telefona v Libučah, ki je bil sprejet in za izvedbo odgovarja župan Mory. Prav tako so ob tej priložnosti odborniki EL stavili pismen predlog za popravilo ceste v Libučah.

Ze iz prvih sej je razvidno, da se Enotna lista iskreno prizadeva pomagati domačemu prebivalstvu, kjerkoli je to le mogoče.

„Samorastniki“ v Žel. Kapli

Nepozabno nam bo ostalo gostovanje igralske skupine iz Črne na Koroškem, ki je minulo nedeljo gostovala pri nas z igrjo „Samorastniki“. Prežihovega Voranca. Pred polno dvorano navdušenih gledalcev, ki so ob tej predstavi zasedli celo balkon naše dvorane, so prsvetaši iz Črne odigrali eno najlepših, najboljših in najzanimivejših slovenskih dramskih del. Za nas je posebno aktualna, saj se dogaja Prežihova povest prav v našem kraju — pod Obirjem, kjer so nekoč bivali „kraljevski“ Karničniki in bajlarji Hudabavnikov. Zanimiva zato ker opisuje propadanje današnjega kmetijstva. V usodi Mete pa bi lahko videli tudi zatiranje Slovencev s strani „Herrenvolka“.

Igralcem moramo vsekoli iskreno čestitati k odličnemu podajanju vlog, prav posebno pa Meti, ki je igrala svojo vlogo zaljubljeno, žalostno, zmučeno, trpečo — skratka tako, da je tudi poklicna igralka ne bi mogla zaigrati boljše.

Ob začetku je pozdravil goste Valentin Polanšek, ki je kratko spregovoril tudi o delu Prežihovega Voranca. Za tople pozdrave in dobrodošlico se je v imenu gostov zahvalil tov. Radovič. Po prvovrstni predstavi pa se je zahvalil gostom še predsednik našega društva Peter Kuhar. Gostitelju in posebno gledalcem, ki so z največjim zadovoljstvom sledili igri in so bili tako ganjeni, da se niti preglasno ploskati niso upali — pa se je zahvalil tov. Radovič. Med drugim je dejal, da je pred tako publiko igrati zadoščenje slehernemu igralcu, zato se jim ne zdi škoda vsega napora, ki so ga vložili v to zahtevno uprizoritev.

Našim rojakom izpod Pece prav iskreno čestitamo k tej predstavi in jim želimo še mnogo takih uspehov. Še pridite med nas, pa ne samo k nam v Železno Kaplo, kajti vsi naši rojaki so žejni in potrebni takih predstav.

ČESTITAMO!

Stanislava Katarina Šturm-Schnabl iz Svinče vasi je v ponedeljek 9. julija v slavnostni dvorani univerze na Dunaju promovirala za doktorja filozofije. K temu uspehu iskreno čestitamo!

Šmarjeta pri Pliberku

Spet je segla smrt v naše vrste. Nepričakovano nas je za vedno zapustil Franc Windisch, p. d. Potočnik v Šmarjeti.

Potočnikovemu Francu je tekla zibelka v Breški vasi, vendar je še v mladih letih prišel v Šmarjeto in kupil oziroma zamenjal Potočnikovo posestvo. Rajni je preudarno gospodaril na svoji kmetiji in se trdo boril s skopo zemljo za vsakdanji kruh. Kmetovanje v hribovskih legah je bilo včasih zelo težko in naporno, vendar Franc ni klonil, sejal je in oral je in tako preživel svojo družino. Kdor je rajnega poznal — in teh ni malo — bo vedel povedati, da je bil dobrega srca in kremenitega značaja.

Kljub narodnostnemu in gospodarskemu zapostavljanju, kateremu smo podvrženi koroški Slovenci, je ostal do groba zvest svojem jeziku in ljudstvu. Vedno je našel čas tudi za našo stvar ter bil zvest bralc Slovenskega vesnika. Tudi svojega sina je vzgojil v zavednega člana našega ljudstva. Prepričani smo, da bo njegov sin Peter nadaljeval njegovo pot in ostal neustrašen bорец za narodnostne pravice slovenskega ljudstva na Koroškem.

Rajni je dočkal lepo starost — 82 let. Naj mu bo lahka šmarješka zemlja. Svojem izrekamo naše globoko sožalje.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

razpisuje v sodelovanju z osnovno šolo v Vuzenici ob Dravi

LIKOVNO KOLONIJO

v dneh od 19. do 25. avgusta 1973 v Vuzenici ob Dravi.

Ker je število mest omejeno, prosimo, da prijavite res samo otroke, ki jim je slikanje v veselje in so na tem področju tudi v šoli odlični. Prijave je treba poslati najkasneje do 31. julija 1973 Slovenski prosvetni zvez, Celovec, Gasometergasse 10, kjer dobite tudi vse tozadevne informacije.

Nadalje razpisuje Slovenska prosvetna zveza

FOLKLORNO KOLONIJO

prav tako v dneh med 19. in 25. avgustom 1973 in sicer v Predvoru na Gorenjskem.

Folklorna kolonija je mišljena predvsem za otroke od 10 do 14 let starosti. Zaželjena je skupina otrok iz območja enega izmed krajevnih Slovenskih prosvetnih društev, v katerem bi imela možnost za nadaljnjo gojitvev slovenskih narodnih plesov.

Prijave sprejemamo do 31. julija 1973 na sedežu Slovenske prosvetne zveze, ki bo interesentom dala še ostale informacije.

V naprej pa opozarjamo, da morajo otroci za obe koloniji imeti svoje polne liste.

O d b o r

Gradnja plinovoda napreduje

Jeklene cevi transavstrijskega plinovoda za zemeljski plin iz Sibiriije v Italijo se plazijo kot kača skozi koroško deželo. Med Želučami in Trebinjo na severnem bregu Drave ter Bistrico pri Št. Jakobu pa bo plinovod presegal reko Dravo oziroma umetno jezero bistriške elektrarne. Prehod preko Drave je zelo težaven in zahteva ogromno dela. Posebni stroji in drugi tehnični pripomočki so že dolge mesece v akciji, da izkopljejo na dnu Drave globok jarek, v katerega bodo potopili kačo zvarjenih cevi plinovoda. Baje so se dela zato tako zavlekla, ker so na dnu struge naleteli na trd material oziroma skalo, kar je seveda zelo otežkočilo napredovanje.

Pa tudi drugače so dela na plinovodu zelo zamotana in zahtevajo veliko paznje ravno pri varjenju. Tu je treba jeklene cevi z veliko natančnostjo variti in šive, kjer so bile cevi med seboj zvarjene, rentgenizirati. Če se najde napaka, je treba seveda ponovno variti. Zvarjene cevi je treba še posebej izolirati, nakar jih posebni stroji dvignejo in previdno polagajo v izkopane järke.

Na številnih področjih se že plazi železna kača skozi gozdove, travnike in polja ter naznanja skorajšnji prihod novega mogočnega proizvajalca energije iz daljne Sibiriije. Kjer se

vije plinovod, bo v bodoče prepovedano nasajati drevesa in sejati lucerno, deteljo in trave. Seveda prejmejo kmetje za tiste predele, skozi katere gre plinovod, ustrezno odškodnino, ki niti ni tako majhna, tako da so kmetje in drugi posestniki v glavnem kar zadovoljni z njo.

Dolžina novega transavstrijskega plinovoda skozi Koroško znaša 120 kilometrov in poteka od pogorja Golice (Koralpe) na štajersko-koroški meji pa do kraja Vrata ob italijanski državni meji. Plinovod bo drugo leto spomladi dograjen. Po dogovoru s Sovjetsko zvezo bo plinovod TAG od leta 1977 naprej Avstriji letno dobavljal 6 milijard kubičnih metrov zemeljskega plina, na katerem bo Koroška udeležena s štirimi odstotki.

Razen že omenjenega plinovoda pa bo baje še en plinovod med Tržičem (Monfalcone) ob Jadranskem morju in Karlsruhe prečkal Koroško. Skozi le-tega bodo dobavljali zemeljski plin iz Algerije v Nemčijo. Tudi na tem plinovodu bo Avstrija udeležena z dvema milijardama kubičnih metrov plina, od katerega bo 150 do 170 milijona kubičnih metrov odpadlo tudi na Koroško. Koroška je torej na najboljši poti, da postane važno vozlišče v evropski preskrbi s tako povpraševanim zemeljskim plinom.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

in pokorni. Vedite pa, da on pokliče samo enkrat, ukaže samo enkrat in tudi kaznuje samo enkrat. Tako! Ko pride-mo spet, naj bo most zgrajen, sicer gorje vam! Sieg heil!“ „Sieg heil!“ je zarjula zbrana vojska. Ljudje so molčali. V vasi se je zaslišalo besno lajanje psov. V koloni je mukala žejna živina, ki je v iskrenih se valovih slutila vlago.

Odšli so naprej po levi obali reke, čez most, ki je ostal še kolikor toliko cel. Tu jih je čakala avtokolona.

„Ali nisem imenitno govoril?“ je vprašal major poročnika.

„Res imenitno. Mislim, da bo zaleglo. Bili ste boljši kot kakšen stadtleiter NSDAP.“

„Saj sem tudi bil svoje čase in še bom, dragi poročnik. Po vojni se bom ukvarjal izključno s politiko. Veste, to je donosna zadeva. Biti povezan z gospodarstvom... vabijo te sem in tja, povsod zastoni gostijo... Kdor se znaj-de, ima povsod priložnost pristaviti tudi svoj lonček in tudi nekaj ima od svojega prepričanja. Kaj pa boste vi po vojni, poročnik?“

„Jaz bom poklicni vojak.“

„To bo pa prekleto dolgočasna zadeva. Vojsko cenijo politiki samo takrat, kadar jo potrebujejo.“

„Ne bojte se, gospod major. Če bomo osvojili svet, ne bo zmanjkalo uporov in kazenskih ekspedicij. Nekdo bo moral skrbeti za to, da boste vi, politiki, svoj plen prežvekovali na varnem.“

„Saj res! Prav imate. Čudim se, da znate tudi vi — izjemoma — misliti logično in celo s svojo glavo. Še nečesa ne razumem pri vas. Kako neki ste se mogli spoprijateljiti z majorjem Wolfom? Prepričan sem, da vam bo njegova naklonjenost več škodila kot koristila. Nihče ga ne mara. S Persom sva prijatelja, pa mi ni še rekel o njem dobre be-

sede. Njegova edina odlika je vohlanje za stvarmi, ki niso povsem v skladu z generalovimi željami. Res ne vem, kako se morete vi kot prislači trde roke — saj se sovražnika vselej lotite brez sentimentalnosti, kultivirali ste krutost in jo pove-zali s koristnostjo — ogreti za Wolfa, ki je prava reva. Pravijo, da se pijan celo hvali, da še ni položil roke na zapornika — pa je tudi res ni! In to, da je nekaj dni bolan, potem ko prisostvuje eksekuciji hudodelcev, je splošno znano. Njegova ideja je menda tudi ustanovitev vaše le-teče komande, blagoslovljene z generalovo roko. In smot-ter? Wolf se bo hvalil z uspehi naših vojakov. Zanj naj bi mi nosili glave naprodaj. Ali ste videli, kako je nasprota-val kazenski ekspediciji? In sicer samo zaradi tega, ker je ni sam predlagal. Če bi bilo po njegovem, bi nas v krat-kem napadle še stare babe s krepelci.“

Poročnik Hartwick je okleval v mislih; kadar je poslu-šal majorja Wolfa, mu je moral vneto pritrditi, vendar pa je bilo zrno resnice tudi v teh von Görniovih pripombah. Zato mu je modro kimal, da ima prav in da nič ne more zoper to, če mora po generalovi odločitvi izvrševati za-misli majorja Wolfa.

Bil je dovolj pameten, da je spoznal, kako je po na-ključju padel med kladivo in nakovalo, in da bo zelo tež-ko oral, ne da bi se zameril temu ali onemu. Na koncu razgovora mu je major zaupljivo dejal:

„Med nama: izvedel sem, da ga bodo verjetno pre-mestili. Že nekaj časa ni padlo od njega nič koristnega. Tudi sam sem ga že sit, saj vtika svoj nos vselej tja, ka-mor je najmanj treba. Z njim je opravljeno!“

5

Major Wolf je pazljivo poslušal poročnika Hartwicka. Ta je s fotografsko natančnostjo pripovedoval o poteku

kazenske ekspedicije. Major je kadil cigaro, se sprehajal po sobi iz kola v kot in pazljivo poslušal. Nekoliko je bil presenečen, ko mu je Hartwick povedal, kaj misli major o njem in da so ga pravzaprav že odpisali. Zavoljo tega do-godka bo moral ostati v štabu in čakati na vse posledice.

Skozi okno je strmел v steber črnkastega dima, ki je rasel iz razpoke hribovja na zahodni strani jezera in se razraščal, da je zastrl blesteče snegove Triglava. Še na misel mu ni prišlo, da si bo zaletavi major abwehra toliko dovolil prav tukaj, v neposredni bližini, samo dve uri hoda od štaba, kjer so imeli ves čas vojne oni v rokah pobudo.

In zdaj zavoljo tega nepredvidenega dogodka ne bo mogel v Idrijo. Rad bi že videl Knieckeja, od katerega je čutil iskreno prijateljstvo, saj je bil eden redkih, pred ka-terimi se je upal govoriti, kar je mislil.

Ko je Hartwick končal in se vdano zastrmel v Wolfa, kot bi pričakoval nagrado za vdanost, je major žalostna zmajal z glavo in začel karajoče govoriti.

„Totalna polomija, dragi moj Hartwick! Od vseh ne-umnih in možnih potez ste izbrali najbolj bedasto. Ko ste končali to žaloigro, ki je pravzaprav komedija, sem od zaupnega človeka prejel obvestilo, da sta naša vojaka, vaš prijatelj in njegov kolega, živa in zdrava v nekem ta-borišču in da so bili pripravljeni zamenjati ju, če sta sploh pripravljena vrniti se k nam. Po logiki — kolikor poznam način reagiranja vodstev odpora — ste s tem dejansko za-pečatili usodo svojih kolegov.“

„Ne! Saj ni mogoče, gospod major!“ je dejal zmedeno Hartwick in prosil majorja za kozarec vode.

„Poleg tega se boste zaradi politične in vojaške škode morda tudi vi znašli v škripcih, gospod poročnik. Samo pomislite — na sestanku smo govorili, da se vas zavrna z zemljo. Ali veste, kaj to pravno dobesedno pomeni? Uni-čiti naselje, ne pa ljudi! Vi pa ste tam pobili vse od kraja

Letos spet pestra dejavnost

Avstrijsko-jugoslovanskega društva na Koroškem

V Avstriji obstajajo štiri avstrijsko-jugoslovanska društva, in sicer na Dunaju, na Predarlškem od leta 1971, na Tirolskem od leta 1972 ter na Koroškem od leta 1955 naprej. V splošnem je cilj teh društev odpravljati razne predsodke ter utrjevati medsebojne odnose in politiko miru v Evropi. Medtem ko se društvo na Tirolskem in Predarlškem ukvarja v glavnem z vprašanji jugoslovanskih zdomcev ki delajo v Avstriji, se na Koroškem zavzema za neposredne stike preko državne meje in tako omogoča intenzivnejše sodelovanje.

V okviru raznih dejavnosti, ki jih ima v programu Avstrijsko-jugoslovansko društvo, je otroška počitniška akcija. Medtem ko je bilo lani leto 28 otrok na Jadranu, jih bo letos šlo tja že 90.

Poleg počitniških akcij prireja društvo tudi razne izlete. Tako bodo člani društva 8. in 9. septembra obiskali Ptuj in Varaždin, v času od 26. do 29. oktobra pa Beograd. Enega od podobnih izletov v Italijo je društvo izvedlo že spomladi.

Prav tako na pobudo Avstrijsko-jugoslovanskega društva na Koroškem je pred nedavnim na Koroškem gostovala 50-članska folklorna skupina „Sava“ iz Kranja. Poleg dobro uspelega koncerta v Porečah ob Vrbskem jezeru, je skupina nastopila tudi v kongresni hiši v Beljaku. Na sporedu so bili plesi iz Slovenije, Bosne in Hrvatske, pevski nastop znanega Gorenjskega okteta in deklški tamburaški

koncert iz Reteč. Navdušen aplavz je bil prepričljiv dokaz, da je bilo gostovanje uspešno. Prireditelj v Beljaku je v odsotnosti župana otvoril mestni svetnik dr. Hrazdil. V svojem govoru je pohvalil pobudo Avstrijsko-jugoslovanskega društva in poudaril povezovalno vlogo društva v korist dobrososedskih odnosov med obema sosednjima

deželama. Letos jeseni pa je v celovškem Domu glasbe predvidena velika prireditev, ki bo prav tako služila poglobitvi dobrososedskih odnosov.

Spored prireditev in akcij je živ dokaz, da se Avstrijsko-jugoslovansko društvo trudi in prizadeva ustvariti pravičnejše vzdušje na Koroškem.

Dober začetek na Kostanjah

Društveniki novoustanovljenega društva „Drabosnjak“ na Kostanjah kažejo občudovanja vredno trdno voljo po društvenem izživljanju. Pri Rumašu na Korenu je ob prvi prireditvi — predavanju dr. Pavleta Apovnika in Hanzeja Weissa o Lužiških Srbih — je predsednik SPD „Drabosnjak“ Janez Lesjak lahko pozdravil razveseljivo številno prisostvo. Najbolj razveseljivo pa je, da se je vabilu odzvala predvsem mladina, kar daje upanje, da bo društvo spet uspešno delovalo.

Obisk na prireditvi je bil izraz dolgoletne želje po prosvetni dejavnosti. To pa je najboljše jamstvo, da se bo kljub slabim razmeram v tem kraju spet razvilo močno društveno življenje.

Novi odbor je vsekakor močno in resno poprijel za delo. To je pokazal s prvo prireditvijo, kajti v takih razmerah in v kraju, kjer je bil slovenski življenjski skrajno ogrožen, zahteva tako delovanje mnogo po-
žrtvovalnosti. Če pomislimo, da je

bilo predavanje na navaden delovni dan, moramo priznati, da društvo nikakor ni zapustilo vtisa, da je bilo šele pred nedavnim ustanovljeno in „da gre le za majhno skupino; vsak bi si mislil, da je to eno močnejših društev“. Taka volja do delovanja je lahko za zgled in v spodbudo drugim društvom, zlasti v krajih, kjer slovenski življenjski tako ogrožen, kot je bilo to v Kostanjah, kjer deluje tudi več stru-

Krščanska kulturna zveza
v Celovcu
vabi na

VEČER SLOVENSKE
PESMI IN FOLKLORE

ki bo v nedeljo, 22. julija
1973, ob 20. uri v Kulturnem
domu v Ločah.

Nastopajo:

- Moški zbor SPD „Kočna“ iz Sveč, vodi dr. Anton Feinig
- Folklorna skupina KPD „Planina“ iz Sel, vodi Ivan Matko
- Ansambel bogoslovcev „SET UP“, vodi Anton Opetnik

Vsi prisrčno vabljeni, pred-
vsem poletni gostje!

nih nemškonskonalnih organizacij oz. društev.

Novoustanovljenemu društvu na Kostanjah želimo še vnaprej tako pestrega in močnega delovanja v svojo in našo skupno korist. Delo ne bo lahko, treba bo še veliko potrpežljivosti; mislimo, da se društveniki teh težav tudi ne bodo ustrašili.

LETOVANJE OTROK V SAVUDRIJI:

Obvestilo staršem

V zadnjih dneh smo obvestili starše, katerih otroci so bili sprejeti v počitniško kolonijo v Savudriji pod pogojem, da pristojni zdravnik letovanje priporoči.

Otroci odpotujejo v torek 17. julija 1973. Kakor lansko leto, bodo otroci tudi letos potovali s posebnim avtobusom. Starše posebej opozarjamo, da plačajo vozne stroške do Ljubljane in nazaj sami, in sicer šil. 80.— na osebo.

Za dan odhoda so zbirališča določena tako-le:

- v Dobri vasi ob 7.20 uri zjutraj — odhod točno ob 7.40 uri izpred avtopdojeja Štefan Sienčnik;
- v Celovcu ob 8.00 uri — odhod točno ob 8.30 uri izpred Gasometergasse 10.

Starše iz Zilje, Roža in Gur prosimo, da otroke pripeljejo v Celovec in jih osebno izročijo spremljevalcem.

Stroške za vožnjo naj plačajo pred odhodom v knjigarni NAŠA KNJIGA, Gasometergasse 10 — vhod Wulfengasse.

Razvoj dravskih elektrarn

V vodstvu Avstrijskih dravskih elektrarn (ÖDK) je prišlo do personalnih sprememb, ki so bile posledica upokojitve dolgoletnega direktorja ÖDK gradbenega svetnika dipl. ing. Ericha Wernerja. Njegovo mesto je prevzel dipl. ing. dr. tehnike Hans Hauzenberg, za njegovega asistenta pa je bil imenovan ing. Josef Plamenig. Poleg obeh je prevzelo še več strokovnjakov važna mesta v vodstvu Avstrijskih dravskih elektrarn. Novo vodstvo je pred nedavnim na tiskovni konferenci v Celovcu predstavil direktor Gaston Kugler.

Ob tej priložnosti je tudi osvetlil finančni položaj Avstrijskih dravskih elektrarn in poudaril, da bodo le-te v prihodnjih letih investirale še 8,5 milijarde šilingov. Samo letos bodo investirali 1,5 milijarde. 60 odstotkov teh investicij gre v dobro koroškemu gospodarstvu, 95 odstotkov naročil pa bodo dobavila avstrijska podjetja, kajti samo posebna tehnična oprema bo kupljena v inozemstvu. Dipl. Ing. Hauzenberg je med drugim omenil, da bodo do leta 1978 šle v pogon štiri nove elektrarne ÖDK in sicer: drugo leto elektrarna v Rožku, leta 1975 v Borovljah, za njo bodo takoj začeli graditi elektrarno pri Galiciji, končno pa še elektrarna v dolini Malte. Ves ta obširni program bo torej realiziran v pičlih 5 letih.

Hkrati z dograditvijo elektrarne v dolini Malte bo dograjena tudi prva avstrijska jedrska elektrarna v Tullnu ob Donavi. Takrat bo imela elektrarna v Malti vlogo, pomagati oziroma dobavljati tok, če bi iz katerih koli vzrokov jedrska elektrarna obstala. V tem primeru bi elektrarna v dolini Malte za nekaj sto do 1000

ur nadomestila izpad toka jedrske elektrarne.

Z dograditvijo dravskih elektrarn in elektrarne v dolini Malte pa gradbeni program Avstrijskih dravskih elektrarn nikakor še ni izčrpan. Le-te načrtujejo tudi kalorično elektrarno „Voitsberg III“ in elektrarno v Möllbrücke, ki spada v sklop elektrarn Malte. Zaključno je ing. Hauzenberg omenil, da bo Koroška v dolglednem času prešla tudi jedrsko elektrarno, ki bo po vsej verjetnosti tretja, sigurno pa četrta te vrste v Avstriji.

Deset let tržiških poletnih iger

Zveza kulturnoprosvetnih organizacij Tržič proslavlja letos lep jubilej — 10 let poletnih iger. V soboto 30. junija so v okviru jubileja otvorili razstavo, ki daje pregled desetih let teh tradicionalnih iger. Po celotredenskem programu je minulo soboto bila premiera drame Antona Leskovca „Dva bregova“.

Tedenski program se danes (petek 13. t. m.) nadaljuje z revijo slovenskih pevcev zabavne glasbe, kjer nastopa 10 najbolj priljubljenih slovenskih popevkarjev. Jutri gostuje amatersko gledališče „Tone Čufar“ z Jesenic s komedijo „Snaha“. V nedeljo bodo ponovili domači igralci dramo „Dva bregova“. Jubilejno slavlje pa bo zaključil v ponedeljek pevski zbor „Jadran“ iz Clevelanda v ZDA.

Prireditve so vsak dan ob 20. uri v občinskem dvorišču v Tržiču.

Tudi tuji delavci so ljudje!

Sredi meseca aprila letos je bilo v Avstriji zaposlenih okrog 205.000 inozemskih delavcev, ki imajo prijeten priimek „Gastarbeiter“. To število odgovarja 8 odstotkom vseh delojemalcev v Avstriji. V posameznih zveznih deželah je število zaposlenih inozemskih delavcev sledeče: Gradščanska jih ima izraženih v odstotkih 1,9, Koroška 3,3, Nižja Avstrija 5,9, Zgornja Avstrija 5,8, Solnograška 11,6, Štajerska 3,5, Tirolska 8,2, Dunaj 10,9 ter Predarlška 22,9 odstotka.

Iz jugoslovanske statistike je razvidno, da je v Avstriji zaposlenih 135.000 jugoslovanskih delavcev. Iz že zgoraj omenjene številke (205.000) je lahko ugotoviti, da je poleg Jugoslovancev zaposlenih še 70.000 delavcev drugih narodnosti, kot so Turki, Grki, Italijani itd. Zanimivo je tudi vedeti, da je v Zvezni republiki Nemčiji zaposlenih 478.000 Jugoslovancev, kar je po številu tri in pol krat več kot v Avstriji.

Z namestitvijo tujih delovnih moči v razvitih evropskih deželah pa so povezane tudi težave, pri katerih morajo delavci-zdomci pogosto živeti v človeka nevrednih stanovanjskih razmerah. Poleg tega so izpostavljeni vsesplošnemu naziranju, da so manj vredni in sposobni samo za najslabša, grda dela. Najbolj nesramno in nizkotno je pa to, da večina lastnikov starih stanovanj, podobnih brlogom, le-ta za drag denar oddaja tem revežem, ki rabijo streho za svoje družine.

Za usodo teh „Gastarbeiterjev“ se zavzemajo razne človekoljubne organizacije, ki skušajo omiliti večih res neznozne razmere. Pogosto pa je njihovo prizadevanje zaman, saj je podobno glasu vpijočega v puščavi.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

— od osem mesečnega dojenčka do osemdesetletnega starca — povsem nenevarne ljudi... Kaj takega si mi nismo dovolili — vsaj v tej pokrajini ne — vsa štiri leta okupacije. V Dražgošah smo postrelili osemindeset moških iz vasi, ki so jih našli kratko malo prišli k upornikom, toda takoj po boju, v katerem smo izgubili nekaj sto ljudi. Vi pa ste uničili ta zaselek sredi noči, brez vzroka, ko ni padel na vas niti en strel.

Vem, kakšno bo uradno poročilo majorja in našega komandanta: da ste se spopadli z bando in da je v spopadu pogorela vas in z njo vred nekaj vaščanov, ki se niso hoteli umakniti iz hiš. Vam, poročnik Hartwick, povem kot svojemu človeku, da bom takrat poskrbel, da se bo razodela resnica. Saj gre za čast nemške vojske!

„Gospod major, jaz se ne čutim krivega in ne mori ljudje! Izvršili smo samo povelje!“ se je ves nesrečen branil Hartwick.

„Ne krivim vas, poročnik. Občudujem pa stotnika, ki mi je predal obe dekleti živi in mi natanko poročal, kaj se je zgodilo; to se ujema tudi z vašim poročilom. Pojdite no malo vase. Vi ste odlični vojaki, sicer nekoliko grobi, ker je vojna obrt grobosti. Vsak boj pa mora imeti nekakšno načelo in tudi meje, vsaka brutalnost pa svoj smisel in morda celo višji cilj. Res je, da se vsakdo bori na svoj način. Jaz ne uporabljam sile brez potrebe, takšen sem približno, kot so me vam opisali.“

Wolfov glas je zvenel posmehljivo.

„Moje načelo je, prisiliti nasprotnika, da izvršuje mojo voljo, ne da bi sam vedel za to. V boju pa je važen predvsem rezultat, ne samo število mrtvih. Da, rezultat, ki je v skladu z našim trenutnim in prihodnjim ciljem. Povem vam, da bo to težak problem. General ničesar tako ne so-
vraži kot lažna poročila. Ne prenese, da bi ga kdo imel za norca. Preveč je vzvišen, da bi komu priznaval nekaj,

kar mu ne pritiče. Lažna poročila obsojajo vsi višji štabi, ker zaradi njih napak ukrepajo.“

Poročnik se je hladil z vodo in kimal majorju. Ker pa je iz lastnih izkušenj vedel, da imajo višji svojo resnico, je izrekel dvom:

„Bojim se, da boste v tem primeru izgubili igro. Postavili vas bodo na laž. Močne nasprotnike imate in mnogo jih je.“

Wolf je svetlo pogledal poročnika in sedel.

„Prav je, da dvomite. No, vam bom pa nekaj povedal — in to je samo za vas! Ne ponovite nikoli nikomur, kar vam bom zdaj rekel. Mislite, da je samo generalu do tega, da izve, kaj se v tej pokrajini v resnici dogaja? Ali se vam ne zdi, da bi tudi kdo prav pri vrhu rad slišal, kaj delajo tukaj tisti, ki mislijo, da so edini gospodarji položaja? Ali se vam ne zdi čudno, da sem obstal na svojem mestu in da sta odšla na vzhodno fronto že dva moja šefa? Malo je postal, kot bi čakal na učinek povedanega, pollej pa je nadaljeval:

„Mislim, da sem vam povedal dovolj, morda celo preveč, dragi moj Hartwick. To pa sem povedal zaradi tega, ker imam z vami še važen načrt. Všeč ste mi, ker ste vojaki in ne hijena. Tulite v njihov rog, vendar ne vsake pesmi. V tem primeru pa vam svetujem, da ne podpišete njihovega poročila in ne dajete lažnih izjav, čeprav jih bodo od vas zahtevali. Vi ste bili izvrševalec, odgovarjal pa bo zapovednik. Kdo pa je pravzaprav vaš major van Görn in kdo polkovnik Perst in kaj pomenita za interese velike Nemčije, vam bom povedal kdaj drugič.“

Poročnik Hartwick je odhajal od majorja Wolfa ves zmeden. Zdjaj se je trdno opredelil zanj. Spomnil se je govoric, češ da ima Wolf mnogo prijateljev in zvez celo v vrhu državnega varnostnega aparata. Toda kdo so ti prijatelji — to je bila uganka za vse. Vendar se je tudi ma-

yor von Görn nekoč, ko sta se ga bila skupaj pošteno napila, zaupno hvalil, da se dobro pozna z admiralom Canarisom, šefom abwehra in njihovim komandantom, da mu je on pomagal organizirati specialne skupine za diverzije in protipartizansko vojskovanje, ki so kasneje zrastle v divizijo. In kje je sedaj ta slaviti admiral? V krempljih gestapa, v kletah državnega varnostnega urada gnije!

Komaj pa se je Hartwick vrnil v enoto, že so ga telefonično pozvali, naj se javi pri komandantu, polkovniku Perstu. Debelo je zaklel. Težave so se torej že začele. Napotil se je tja, odločen, da bo odslej več premišljal in manj govoril. Ne bodo ga ujeli na limanice, ne! Še bi rad mirno spal in uničeval nasprotnike velikega rajha, kar mu doslej res ni delalo nobenih težav. Da pa bi sedaj postal prav on žrtev obračunavanja višjih med seboj — to pa ne! Kar slutil je, zakaj ga kličejo. Izvedeti hočeta, kaj je bilo pri Wolfu.

Pred vrati je še enkrat premislil, kaj jima sme povedati.

Po opravljenem delu v uradu se je major Wolf, ki si je zaželel vsaj kakšno uro miru in samote, napotil okoli jezera. Šel je do hotela Toplice, kjer je vzel čoln. Zaveslal je proti otoku.

Ob kljuni čolna so pošumevale pene valov, na nebu so se razsuli beli oblaki, v sinjini zrcalne gladine pa so žarele barve umirajoče jeseni.

Preden je končal delo, je napisal šifrirano poročilo o napakah nekaterih komandantov in ga kot ponavadi poslal po posebnem kanalu mimo uradne linije svoji nadrejeni zvezi. Po tem opravlilu, o katerem je menil, da je zanj življenjsko pomembno, mu je bilo, kot bi vrgel raz sebe nezno breme.

Šele sedaj je lahko mislil na Ano. Pravzaprav si je za-
voljo nje zaželel melanholije jeseni, miru in vsaj vizijo sve-
ta, kjer gospoduje samo lepota in ni o nasilju niti sledu.

Peter in očka v gozdu

„Danes grem na lov,” je pri zajtrku sklenil očka in Petru se je povesil nasek prav do roba kavine skodelice. Vedel je, da bo tako ostal vse popoldne doma z mamo. Očka namreč vztrajno trdi, da je Peter za lov še premajhen.

Toda očka kar bere Petrove misli in zato je hitro uganil, kako in kaj, pa je še pristavil: „Dopolodne greva s Petrom po gobe. Saj si zato, ali ne, Peter?”

Kako more očka kaj takega sploh vprašati? Jasnó, da je za to! Kadar je treba iti kam z očkom, je Peter takoj za to, saj mu ni nikjer lepše. In če gresta v gozd po gobe, bo to posebno imenitno.

Mama je dala očetu veliko torbo in mu v smehu dejala: „Pa polno prinesita! Saj ti bo Peter pridno pomagal.”

„Pomagaj, pomagaj, mama! Samo jaz bom nabiral v svoj košek!”

„Kje neki boš dobil ti košek, Peter? Vsak je prevelik zate.”

„Ni, ni, mama! Pojdi z menoj, ti bom pokazal. Pridi!”

In že se vzpenjala Peter in mama po ozkih stopnicah na podstrešje. Peter, prepričan, da bo tam našel kaj zase, mama pa presenečena, kako sploh se spomni otrok na podstrešje. Takrat namreč še ni vedela, da je Peter prebil že nič koliko ur nad njeno glavo in da podstrešje pozna kot lastno sobico.

Očka je nestrpen in komaj čaka, da se odpravita v gozd, še bolj pa ga mika videti, kaj bo sinko prinesel s podstrešja. Ni mu treba dolgo čakati. Že zagleda na vrhu stopnic Petra, kako se trudi in pred seboj vleče košek, ki je skoraj večji kot on. Obrazek mu kar sije od sreče in zato mu očka te malenkosti noče niti omeniti.

Šele tedaj se je spomnil, da je to prav tisti košek, s katerim je on pred tolikimi leti spremljal svojega očeta, ko sta šla v gozd nabirati gobe in še s posebnim veseljem ga je oprtal Petru.

Naposled sta krenila.

Pot skozi vas je bila imenitna. Vsi so gledali Petra in ga hvalili očku, češ kako velikega in močnega fanta ima. Kar tako, meni nič tebi nič, si oprta koš — pa hajdi v gozd po gobe!

Tik nad vasjo, v kateri stanuje Peter z očkom in mamo, je gozd in ljudje vedo povedati, da je kar posejan z gobami. Očka spotoma sicer premišljuje, če ni kljub vsemu vzel prevelike torbe, Peter pa misli, da bi

bilo res škoda, če bo njegov košek premajhen in bo tako prisiljen metati gobe v očetovo torbo. Pa saj mami bosta že povedala, kako in kaj je bilo.

„Očka! Goba! Goba!” je z gromkim vzklikom Peter odfrgal mušnico, ki se je bohotila nedaleč od poti.

„Peter, to je vendar strupena goba! Takih ne bova nabirala.”

„Je pa lepa.”

„Saj je lepa. Ampak za kaj neki ti bo?”

„Mami jo bom nesel.”

Tu ni bilo kaj ugovarjati. Če se Peter že na samem začetku spomni mame in obljube, da ji zagotovo prinese vsaj eno gobo, tudi mušnice ne gre podcenjevati.

In že vollo zadoni, ko Peter vrže svoj plen v globok košek. Ne vem, če je bilo sto ali dvesto metrov dalje, več prav gotovo ne, ko se Peter speš krepko oglasi.

„Joj, očka, pogledj, kako lep kamenček! Tega pa res moram odnesti domov.”

„Saj kamenček je lep ampak zakaj ti vendar bo? Doma okoli hiše je na kupe takih, pa jih niti ne pogledaš.”

„Niso tako lepi.”

Peter se skloni, da bi pobral kamen, pa glej nesrečo: košek se pretehta in tista le-

Šakalova pravica

Nekega večera sta se prijatelja Šakal in Leopard odpravila proti človeškemu naselju. Privoščila sta si tekmo v lovu za plenom. Leopard je ujel kozo, a Šakal kravo. Skupaj sta se vračala proti svojemu domu in pustila živali na pašniku.

Leopard je bil jezen nase in na Šakala, ker se mu ni posrečilo ugrabiti večjega plena kot kozo. Tako se je ponoči splazil proti pašniku. A glej! Krava je povrgla tele. V besu je nagnal Leopard tele h kozi.

Naslednje jutro je Leopard ves srečen sporočil Šakalu:

„Kako sem srečen! Zjutraj sem šel na polje in kaj vidim? Koza je povrgla tele!”

„To je nemogoče!” je dejal Šakal, „kajti le krava lahko povrže tele.”

„Pa pojdiva pogledat!” Skupaj sta stopila na pašnik in res je teliček stal pri kozi.

„No, sedaj sam vidiš, da sem govoril resnico!” je Leopard zadirčno odgovoril Šakalu.

„A vseeno ti tega ne verjamem,” je besen odvrnil Šakal.

„Le krava lahko povrže telička — torej je tele moje!”

„Ne! Nikoli! Tele je moje!”

„Pa pojdiva vprašat druge živali za mnenje je hitel Šakal. Kmalu sta srečala Gazelo.

Leopard in Šakal sta ji povedala vso zgodbo, nato pa je Šakal dejal:

„Vidiš, kako je čisto jasno, da pripada tele kravi — torej je moje!”

Gazela je pogledala Leoparda in kar stresla se je, zakaj ta jo je ošinil z žarečimi očmi, da se je kar hitro odločila:

„Veš, Šakal, ko sem bila mlada, tedaj je držalo, da le krava lahko povrže tele. A časi se spreminjajo in — saj sam vidiš, da se povsod dogajajo čudne reči. In mislim, da dandanes tudi koza lahko povrže tele.”

„Vidiš, mali Šakal,” je zmagovalno dejal Leopard, „tele je moje!”

Vse naslednje živali so odgovarjale tako kot Gazela. Prispeli so do opice.

Ta je iskala hrano.

„Presodi resnico!” ji je dejal Leopard in oba sta ji povedala zgodbo. „Slišala si — kdo ima prav?”

„Počakaj!” je dejala opica, „mar ne vidiš, da delam?”

„Delaš? Kaj delaš?” je vprašal Leopard.

„Pojedla sem hrano in malo si bom zaigrala, preden presodim.”

„Zaigrala — kako si boš zaigrala?” so spraševale živali.

„S tem kamnom.”

In pokazala je na kamen, ki si ga je prislonila na uho.

„Hahaha!” se je zarežal Leopard. „Poglejte, kako neumno žival smo prosili za nasvet! Kako naj pride iz kamna glasba?”

Opica je mirno pogledala Leoparda.

„Če lahko koza povrže tele, potem tudi ta kamen lahko odaja čudovito glasbo.”

Leopard je bil poražen. Ogorčen je vrnil tele Šakalu.

ETIOPSKA PRAVLJICA

Ciciban zaspi

Ciciban

je zaspan.

Dajte mu blazino —

mehko mahovino; —

dajte mu odejo —

jablano vejo.

Veter z gore piba,

jablano razniha,

veja se uviije,

Cicibanu skrije,

z listjem ga prevleče,

s cvetjem ga omeče.

Oton Župančič

pa goba pade ven ravno takrat, ko Peter pobira kamenček. V veliki vnemi tega niti ne opazi, očka pa se samo nagajivo smehlja. Res ne vem, če je bilo to lepo od njega ali ne. Kdo ve, morda pa vendar!

Tako sta očka in Peter že debelo uro hodila po gozdu. Očka je metal v svojo torbo čudne sive in rumene gobe, ki pa Petru niso prav nič ugajale. Nabiral je raje rožice, mravlje, mušice, kamne in listje. Oh, ubogi Peter, ko bi vedel, da je njegov košek prav tako prazen kot na začetku poti! Kadar se je namreč sklonil, se je košek prevesil in docela izpraznil.

„Očka, utrujen sem.”

„Prav, pa sediva malo in se odpočijva.”

Odložila sta vsak svoj tovor in sedla v travo. Peter, ki je ravno hotel pogledati svojo bogastvo, je ob pogledu na prazen košek onemel. Ni in ni si mogel kaj, da ne bi sedel na mah poleg koška in same od sebe so mu začele teči po licih prave krokodilske solze.

„Očka, vse sem izgubil!”

Očku se je kar milo storilo, ko je videl svojega obupanega sinka. Pa tudi žal mu je bilo, neznansko žal, da mu ni že takoj povedal tisto stvar o mušnici.

Toda kar je, je.

„Peter, veš, kako narediva. Zdajle se lepo počasi napotiva domov po isti stezi, pa kateri sva prišla. Spotoma bova pobirala vse, kar ti je padlo iz koška. Ti boš iskalo, jaz pa ti bom nesel košek. Tako bo še bolj prav. Gotovo ni nihče žel za nama, da bi že prej našel tvoje gobe, kamenčke in rože in da bo še vse na svojih mestih. Pa tudi spotoma bova še kaj nabrala. Drži, Peter!”

„Drži, očka. Samo čisto počasi bova šla.”

„Čisto počasi, Peter.”

Prijela sta se za roke in odšla.

Uganke

V shrambi pal na tla je sod,
prileteli od povsod
so sodarji in tesarji,
vsi veččaki razboriti,
niso mogli ga zložiti.

(Razbilo jo je)

Luknja pri luknji,
vmes ozke poti,
na vsaki si višji,
če strah te ni.

(Aloš)

Kaplja sem, a ne tekočina,
železna, a nisem kovina.

(Ojdoj bozjoz)

Dve stekelci obrezani
med seboj povezani
sta naprava čudovita,
dedek rabi jo, ko čita.
Če dedek skozi gleda,
vidi vse čisto,
otrokom pa kažejo
samo — meglo.

(Olaž)

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

Zapeljal se je do otoka, vendar ni izstopil. S čolničem je zavil v zavetje zahodne obale, kjer je bila voda popolnoma mirna in je po njej plavalov ovenelo listje med sencami zvonika in starih dreves.

Od tod sta se ozirala v gozdove na zahodu, kjer je gospodovala neobljudena divjina, pravo nasprotje civilizacije ob verigi hotelov. Ana, čudovito dekle, z rahlo olozostjo v očeh, s skrivnostnim smehljajem, z lasmi, padajočimi na ramena, s postavo srne... Ženska, ki mu je ukradla svobodo, ki se je ob njej počutil majhen, ker mu je vzbujala žar ljubezni in čustva, katerih se je sramoval... Z razpoloženjem jeseni, s pticami v zraku, z odmevom zvo- na želja, ki je pritkaval srebno tiho, se je vračala. Leto dni je bilo dovolj, da se je prepričal, da jo je postal na nevarno pot samo zato, ker se je bal ljubezni in hkrati odgovornosti, ker ni maral zamenjati vseh žensk, ki jih je lahko dobil, za eno samo. Pa ne samo to. Pred njo je hotel biti odkrit in hkrati velik, pa je dvomil, da bi ga takšnega, kakršen je v resnici bil, sploh lahko ljubila. „Bojim se vas in vas spoštujem, ne vem, če je to dovolj za ljubezen...” je bila dejala. Kaj vse lahko napravimo iz ljudi, celo izdajalce, samo ljubezni se ne da nikomur vsiliti. Ljubezen sama pride in gre. Človeka napravi velikega, močnega, ali pa ga uniči. Ob njej mu je uspelo prepustiti se človeškim čustvom, vsa razumska pravila so odpovedala.

Kaj naj napravi z njo? Vprašanje ga je zaskrbelo. Takrat v Idriji je v trenutkih besa odločal, da ji bo hudo kot ribi na suhem, če jo dobi v roke. Prinesla mu je pravzaprav nesrečo. Odkar se je srečal z njo, je začel izgubljati tudi tam, kjer je poprej le dobival. Nekje na dnu zavesti se mu je oglasila slutnja, da mu bo ponovno srečanje z njo prineslo novo zlo. Nehote je pomislil, da bi bilo morda še najbolje, če bi stotniku Knieckejju naročil, naj jo spravi s poti. Pa kaj, ko je že sporočil, naj jo čimprej pošlje. Misel

nanjo ga je spomnila na Valjhuna. Kako le, da mu je ni spjeljal ta tip?! Ni mogel razumeti, kaj ga je vodilo, da je prepuštal užitek maščevanja njemu.

Zelena tihoča gozdov ga je pomirila. Pomočil je roko v vodo in si z njo ohladil čelo. Pod njim je bila voda temno zelena in najbolj globoka. Tu je bilo brezno, o katerem so govorili čolnarji, da sega dvainsedemdeset metrov v globino. Prav tu nekje počiva med somi njegov Pewalek. Spomin nanj je povezal z Ano. Odločil se je. Zlomil jo bo, ne bo zmagoval! Morda bi bilo še najbolje, če bi jo požrle te globine in z njo vred spomin na ljubezen, upanje in poraze. Za čas, ki prihaja, mora biti trd, brezobziren in grob.

6

V sobo je skozi zagrnjena okna lila rumeno vijoličasta svetloba sonca, ki je zahajalo za obrobje strmo se dvigajočega hriba nad mestom. Potem je svetloba umrla in prostor je zagnil spokojen mrak, ki se je vse bolj gostil, dokler predmeti niso izgubili svojih ostrih oblik.

S široko odprtimi očmi je gledala to izginitev sveta in si želela blagodejne teme, da bi jo objela s pozabljenjem na vse otipljivo in hladno, kar je sevalo vanjo iz tujih predmetov. Njen duh je plaval med snom in resničnostjo. Želela si je pričarati iluzijo, da je doma, v svoji sobi, da je pravkar prebolela hudo vročico in da se trudoma želi otresti morečih sanj. V domišljiji ji je uspelo spremeniti preprosto vojaško omaro v svojo, polno lepih oblek, in padalski kamajser, ki je stal v kotu, v dežnik... Miza sredi sobe, na kateri je stala vaza s šopom jesenskega cvetja, pa je tako in tako ustrezala njeni želji. Samo z železno posteljo, ob kateri so bili prislonjeni težki škornji, ni vedela kaj početi.

Ko se je premaknila, ji je telo čez in čez spreletela topa bolečina ter ji ustvarila občutek, da sta ji telo in duša

zdrobljena v nešteto delcev in zlepljena z vsemi mogočimi bolečinami.

„Laže je prenašati bolečine telesa ko duha”, je pomislila. Kadar te napade oboje hkrati, imaš občutek, da izginjaš, da te je vsak trenutek manj, in da stojš pred vrati nečesa neznanega, kar te bo ugonobilo.

Iz kota nasproti se je iz mrakobe lesketalo kakor veliko oko ogledalo z baročno zrezljanim okvirom, ki je kolovalo kako zašlo v to sobo, v to mešanico kasarne in želje po toplem, intimnem domu. Če se je potrudila in se nekoliko dvignila, je skozi somrak zagledala v njem svojo podobno, kot bi lebdele v dnu vodnjaka. Sasje so ji razpuščeni padali na ramena, sij svetle žalosti pa se je izgubljal v ob- razu, kjer je mrak zabrisal vsa druga čustva. Dvignila je roke in se potipala po telesu.

Kako davno je že to, ko se je začela zavedati, da postaja ženska! O, dnevi brezskrbne mladosti. Kadar je vstopala ali legala spat in kadar se je oblačila, je kaj rada ogledovala v zrcalu svoje golo telo, s katerim še ni vedela kaj početi. Ta njena skrivnost, to iskanje lepote na sami sebi se ji je zdelo že davno davno, kot bi bilo v nekem drugem življenju.

Ko se je v sobi še bolj zmračilo, je iz ogledala zrlo vanjo le še dvojje zarežih oči, obrobljenih s temo.

Jaz, ki sem — to vem, ker me na to spominjajo bolečine — in slika v ogledalu, temneča in izginjajoča v gostem mraku, nisva eno in isto. To, kar izginja, je senca, ki jo ima vsak človek, senca pa je razblinjajoča se podobna nečesa trdnega, ki je bilo in ki ni, ker izginja, ker si sam sebi le privid. Če bi mogel človek umreti tako lahko, kot izgine senca, kadar sonce zadrkne z neba, bi najraje takoj umrla...

(Dalje prihodnjič)

BREZ SPANJA IN POČITKA

Avstrijska državna pogodba

IN NJENA MANJŠINSKA ZAŠČITNA DOLOČILA

(Dopolnjeno besedilo predavanja na Koroških kulturnih dneh v Celovcu 1972)

Tudi tako zakasnelo in parcialno izpolnjevanje zaščitnih določil avstrijske državne pogodbe, kolikor je o izpolnitvi sploh mogoče govoriti, kaže na načelno nedobrohotno razpoloženje in na načelno nejasnost v odnosu do narodnostnih, jezikovnih manjšin.

Poglejmo, kako je z izpolnitvijo 2. točke 7. člena avstrijske državne pogodbe, ki se glasi: „Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelek šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvaške šole.“

Priznati moramo le izpolnitev obveznosti glede srednje šole — gimnazije (s čimer pa vprašanje srednjega šolstva ni izčrpano). Z odlokom zveznega ministrstva za prosveto z dne 1. 6. 1957 (Zl. 47.600-12/57) je bila ustanovljena zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu (Bundesgymnasium für Slowenen in Klagenfurt). Dosledno svojemu stališču glede dvojezičnega osnovnega šolstva so zahtevali koroški Slovenci dvojezično gimnazijo. Dali so jim slovensko gimnazijo, ker so po izkušnjah iz zgodovine računali, da ima mnogo koroških Slovencev nezaupanje in strah pred „samim slovensko šolo“, čeprav je v zgodovini nikoli ni bilo, ker je šlo vedno le za to, ali naj bo učni jezik slovenski ali nemški in je bilo tudi v primerih, da je bil na nekaterih osnovnih šolah učni jezik vsaj nekaj let slovenski, vedno dobro in še preveč poskerbljeno, da se je mogel učenec naučiti tudi nemščine kot predmeta. Toda v tem primeru so se tisti, ki so izdali ustanovitveni odloke o slovenski gimnaziji, uračunali. Tem bolj je zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu edina svetla točka v izpolnjevanju zaščitnih določil za Slovence v Avstriji. A že je ustanovljena konkurenčna nemška gimnazija v Velikovemcu.

Ta čas ima slovenska gimnazija v Celovcu 433 dijakov, 12 več kot lansko leto. Prva matura je bila konec šolskega leta 1962-63, ko je bilo vpisanih 297 učencev.

Zalostno, zelo zaskrbljujoče pa je stanje v osnovnem šolstvu. Znano je, da je bilo do leta 1958 na Koroškem obvezno dvojezično šolstvo, urejeno po uredbi koroške deželne vlade z dne 3. oktobra 1945, kakor jo citirajo Avstrijci oziroma z dne 31. oktobra 1945, kakor jo po končni redakciji besedila večkrat citiramo v Ljubljani. Postala je ustavni zakon.

S to ureditvijo, do katere je prišlo s slovenskim sodelovanjem (v deželni vladi je bil tedaj tudi dr. Joško Tischler), so bili Slovenci zadovoljni. To je bila obvezna dvojezična šola na sklenjenem ozemlju južne Koroške 64 občin, ki je bilo po štetju leta 1910 še živo etnično ozemlje. Slovenski in nemški otroci so se morali učiti slovenščine in nemščine. Težave so bile le v izvajanju, v glavnem zaradi pomanjkanja ustreznega učitelstva, ki je bilo po izjavi tedanjega deželnega glavarja Piescha povečini nacistično, in zaradi krajevne sabotaže. Toda koroški Slovenci so upali, da bodo težave sčasoma premagane. Na seji 28. januarja 1947 je v imenu obeh vladnih strank, socialistov in ÖVP, izjavil namestnik deželnega glavarja, predstavnik tedaj najmočnejše avstrijske stranke ÖVP Hans Ferlitsch med drugim: „Po švicarskem zgledu smo v določenem ozemlju naše dežele v vseh občinah, v katerih prebiva tudi le majhen del prebivalstva s slovenskim materinim jezikom, uvedli dvojezični šolski sistem. Ne vprašamo otroka po tem, ali je Slovenec ali Nemec, temveč zahtevamo od vsakega učenca, da se nauči obeh jezikov. Prepričani smo, da je to v korist obeh narodov, ki prebivata v deželi.“ (Volkszeitung, 29. 1. 1947)

Avstrijski zunanji minister dr. Karl Gruber se je na mednarodnih konferencah, na katerih so zavezniški ministri ali njihovi namestniki (sovjetski, angleški, francoski, ameriški) obravnavali problematiko avstrijske državne pogodbe, večkrat skliceval prav na šolsko uredbo z dne 3. oktobra 1945, ki je zavračala jugoslovanske ozemeljske zahteve, češ saj imajo Slovenci vse pogoje za svoboden razvoj, saj so Slovenci zadovoljni v Avstriji (navajal je Tischlerjevo sodelovanje pri uredbi). Zadnjikrat je storil to še 4. 3. 1949 na konferenci namestnikov zunanjih ministrov štirih velikih sil v Londonu, torej nekaj mesecev pred 20. junijem, ko so bile na konferenci v Parizu jugoslovanske ozemeljske zahteve zavrnjene, popolnoma zadovoljene pa ekonomske zahteve Sovjetske zveze. In Wedenig, ki je kot koroški deželni glavar spremljal Gruberja na teh konferencah, je še novembra 1958, pač zelo protislovno s siceršnjim svojim ravnanjem v tem letu, izjavil: „Dvorni svetnik dr. Karisch (Karisch je bil kakor Wedenig Gruberjev spremljevalec na konferencah, zastopnik ÖVP — op. pis.) bo moral potrditi, da se je takratni zunanji minister dr. Gruber pred zavezniki vedno zopet skliceval na šolsko uredbo 1945 kot izraz avstrijske tolerance in da je ta argument imel prav posebno težo pri odločitvi o mejah v prid Avstrije“ (Die Neue Zeit, 4. novembra 1958, št. 252).

Vse to hvalisanje avstrijskega zunanjega ministra z uredbo od 3. oktobra 1945 pred zavezniki je bilo torej prevara, od Wedeniga celo odkrito priznana. Prihaja mi na misel 2. člen ustanovne listine Združenih narodov, katerih članica je Avstrija: „Vsi člani morajo zato, da se vsem od njih zagotovijo pravice in koristi, ki jim gredo kot članom, v dobri veri izpolnjevati obveznosti, sprejete po določbah te ustanovne listine.“ Kako more biti z dobro vero nasproti državi, katerih voditelji se poslužujejo takih metod?

Nemški nacionalisti so že med pogajanja za avstrijsko državno pogodbo začeli napadati dvojezično šolstvo po uredbi od 3. oktobra 1945. Po podpisu avstrijske državne pogodbe pa so začeli z gonjo, ki je postajala vedno silovitejša. Leta 1958 so organizirali več šolskih štrajkov. Na to protizakonito akcijo nemških nacionalistov je koroški deželni glavar Wedenig z odlokom z dne 22. septembra 1958 tudi sam posevsem protizakonito odredil možnost odjave od pouka v slovenščini. Že sama kapitulacija državne oblasti pred nasiljem nemških nacionalistov je vplivala na slovenske starše zastrašujoče. Spominjala jih je na nacistična nasilja pred in po 13. marcu 1938. Sledil pa je nato še organiziran pritisk na slovenske starše. Opisan je v protestni noti jugoslovanske vlade z dne 4. oktobra 1958, obširno pa še v posebni šolski spomenici koroških Slovencev z dne 15. novembra 1958.

Posledice so bile strašne. Od 12.774 otrok ozemlja, na katero se je nanašala uredba od 3. oktobra 1945 — res je sicer, da se na kakih 12 šolah sploh nikdar ni izvajala — se je odjavilo od slovenskega pouka 10.588 učencev. Po uradnih podatkih šolskega leta 1948-49 (Verordnungsblatt für das Schulwesen in Kärnten, Nov./Dez. 1949, 99) je bilo na teh šolah 6.733 učencev s slovenskim maternim jezikom. Dejansko jih je bilo še več, toda sovražni del učitelstva je, sodeč po koroških navadah, javljal čim nižje številke. Če bi se zadovoljili z uradno številko iz leta 1948-49, torej 6.733 in z razmeroma še visoko številko prijavljenih leta 1958, to je 2.399 — danes jih je na osnovnih in glavnih šolah komaj še okrog 1700 — je od tega leta dalje najmanj 4.300-4.500 slovenskih otrok brez vsakega slovenskega pouka ali 65 odstotkov. To protizakonito stanje je nato legaliziral mimo vseh protestov koroških Slovencev in jugoslovanske vlade zvezni zakon z dne 19. marca 1959.

(Se nadaljuje)

Noč je. Dolga in nepregledna kolona se vleče čez Vučevo. Z brigado je vse polno ranjencev in bolnikov. Nekateri so na nosilih. Ob svitu so nas odkrila letala in nas nato tako rekoč nepretrgoma bombardirala. Komaj so porabila strelivo, so se vrnili v oporišče in se kmalu nato prikazala z novimi tovari bomb.

Okrog desetih dopoldne smo se zavlekli v gozd, vendar se letal še zmeraj nismo rešili; spremljala so vsak naš korak, se spuščala tik nad nas, nas obstreljevala s strojnimi in bombardirala. Hujše ranjence smo skrivali za drevesna debla. Brez žrtev ni šlo. Ko sem stala med dvema drevesoma, je bomba zadela prav tisto, pod katero sem tik prej položila ranjenca. Bomba ga je dobesedno raznesla. Pritisk je bil tako silovit, da je tudi mene skoraj vzdignilo od tal. Opazila sem, da sem vsa poškropljena s krvjo, in pomislila, da sem najbrž ranjena. Takoj ko je bilo bombardiranje konec, sem pohitela k počitku, da bi se umila in poiskala rano. Šele takrat sem se prepričala, da se meni ni nič zgodilo.

Tistega dne smo izgubili veliko tovarišev, število ranjencev pa se je še povečalo. Popoldne so nas letala naposled zapustila. Ko se je zmrčilo, je zdesetkana kolona nadaljevala pot.

SOVRAŽNIK ZA PETAMI

Velikokrat, kadar se je mudilo, sem sama otovorila konja. Neprestano privezani tovor je počasi začel drsiti, tako sem ga morala popravljati in znova zavezovati. To se je med pohodom velikokrat ponavljalo. Sovražnik nam je bil za petami. In ravno ko smo brez postajanja hiteli, da bi mu ušli čim dlje, je tovor ponovno začel drsiti s konja. Obupavala sem, bilo me je sram, da sem za coklo. Sanitetnih pripomočkov nisem mogla pustiti, po drugi strani pa se ne bi smela ustavljati. Na srečo se mi je v zadnjem trenutku približal neki tovariš in mi pritrtil tovor, tako da je nazadnje le nehal drsiti.

Ob prvem jutranjem svitu smo prebredli Sutjesko, držeč se trdno za roke. Stvari smo imeli spravljene v nahrbtniku in nekaterim se je nahrbtnik čisto zmočil. Nedaleč od mene se je naša veriga pretrgala. Tudi tovariš, s katerim sva se držala za roko, je začel popuščati. Prijela sem ga močnejše, vendar se je že opotekal. Nahrbtnik ga je vlekel navzdol. Bili smo skoraj na drugem bregu, ko je nepričakovano začel izgubljati zavest. Glava se mu je napol potopila v vodo. Vlekel me je za sabo, me stiskal, komar da ga je prijel krč. Na srečo sem ravno takrat naletela na plitvino. Krepko sem se ustopila, popustila drugi jermen na nahrbtniku in ga potisnila k bregu. Zdaj se je tudi sam zvrnil.

VRHOVNI ŠTAB GRE MIMO

Na pobočju Zelengore, nekje okrog 10. junija. Sestro sem komaj vzdignila na konja, potem ko je že drugi omedlela in padla na tla. Vzpenjali smo se po strmi stezi. Poskusila sem jo močnejše privezati, vendar ni kdove koliko pomagalo. Bili smo sestradani, mi in konji.

Kar naprej so zastajali in mulili travo.

Pri Miljevini smo imeli hude izgube, zlasti zaradi sovražnikovega letalstva, ki nas je tako rekoč nepretrgoma spremljalo, bombardiralo in obstreljevalo s strojnimi.

Prispeli smo na vrh Planince, srečavali smo se z drugimi enotami. Nekdo je rekel: „Vrhovni štab gre mimo.“ Nisem se zmenila za to. Na vsem lepem pa sem čisto blizu gledala tovariša Tita, ki se je pristrčno pozdravljal z vsemi in je vsakomur kaj rekel. Nasmejan je prišel tudi k meni. Roko je imel obvezano. Osupnili smo, ker nismo vedeli, da je bil ranjen. Ne da bi trznila, sem ga gledala, Tito pa se je nasmešnil in me vprašal, kako sem lahko vse to zdržala... Nenadoma sem začutila, da sem močnejša, trdnjša v sebi. Po dveh urah počitka smo se napotili naprej. To srečanje nam je vtilo novih moči.

NEUSTAVLJIVA ŽEJA

Prispeli smo v neko opustelo vas. Hiše so bile odprte. Množica tifusarjev se je razkropila po vasi. Našli smo nekaj koruzne moke in okusne mezge v sodčkih. Tovariši so polnili porcije in hlastno jedli. Sanitetno osebje se je razbežalo po vasi in jim razlagalo, da jim to

Trideset let bitke na Sutjeski

Prejšnji teden, ob Dnevu borca, so se na Tjentištu spominjali 30-letnice legendarne bitke na Sutjeski, ki velja za enega najhujših spopadov in enega najbolj usodnih dogodkov v narodnoosvobodilnem boju jugoslovanskih narodov.

Bil je to silen, homerski boj izčrpanih in lačnih, od tifusa in predvsem od številnih stih, izvrstno oboroženih nemških, italijanskih in kvizlinških divizij napadenih partizanskih borcev. Bil je nadčloveški boj ljudi, ki jih nič ni strlo — boj za svobodo, da čast, za življenje, še posebno pa ranjene tovariše. Boj, ki si ga nihče nikoli ne bo mogel niti približno predočiti, če ga sam ni doživel.

A o njem niti ni treba mnogo govoriti. Vanj se je treba zbrano zamisliti, doumeti njegovo človeško, zgodovinsko veličino, bistvo njegovega pomena za usodo Jugoslavije in njenih narodov.

lahko škoduje. Prosili smo jih, naj počakajo in potrpijo, da bodo skuhalo polento, vendar nekaterih ni bilo mogoče prepričati. Lakota je bila močnejša. Toda komaj je minilo pol ure, so se začeli zvijati od želodčnih krčev. Prosili so za pomoč, rotili so nas, naj kaj storimo, toda vse je bilo zaman. Tisti, ki so bili najbolj nezmerni, so že čez dve uri izdihnili.

Brez počitka smo pešočili ves dan in vso noč, naslednji dan pa naprej. Bilo nam je čedalje hujše. Okrog poldneva, ko smo šli skozi redki gozd, smo naleteli na majhno mlako, polno umazanije,

trave, paglavcev. Sonce je neznosno pripekalo. Žeja je bila neustavljiva. Kot na povelje so se vsi po vrsti sklonili in začeli piti. Treba je bilo uporabiti zadnje moči, da smo tovariše odgnali od vode. Razlagala sem jim, kakšna nevarnost jim grozi, pripovedovala o posledicah trebušnega tifusa, jih prepričevala, nazadnje pa jim začela groziti s poveljstvom, ki se je ravno bližalo. Z največjo težavo smo jih pregnali od vode. Počakala sem, dokler niso odšli naprej tudi tisti, ki so najbolj zaostali, potem pa, ne da bi si mogla pomagati, se tudi sama sklonila, pomohila rapokane ustnice v tisto vodo in jo začela željno požirati. Ko sem nato dohitela tovariše, sem se počutila, kakor da sem jih ogoljufala. Na srečo ni bilo nobenih posledic.

Čakali smo v gozdu, da bi se zmrčilo, ker smo vedeli, da bomo morali čez cesto. Brž ko so prvi ranjenci prišli na drugo stran, so naleteli na zasedo četnikov in nekaj nemških enot z oklepniki. Začelo je pokati. Medtem ko so se naše proletarske enote bojevale, smo mi hiteli čez cesto in si prizadevali, da bi čimprej prišli v gozd. Blato je bilo mehko, noge so se pogrezale, obutev se nam je sezuvala. Bredli smo, ne da bi gledali na levo ali desno. Ko smo šli skozi podrast in goslo vejevje, smo si opraskali noge do krvi, vendar tudi tega nismo čutili. Svetleče se krogle so nam stalno žvižgale okrog ušes. A celo zanje smo oslepeli. Treba je bilo ohraniti zvezo, naj velja, kar hoče. Zanesljivo pot je lahko našel samo izkušen vodnik.

Ob svitu je bila nevarnost naposled za nami, toda tisti, ki niso zdržali takšnega tempa, so zaostali. Med njimi tudi tovarišica Jelica, ki je bila v devetem mesecu. Naslednji dan so jih četniki vse zajeli. Jelica se je pozneje rešila.

MORALI SMO NAPREJ, NAPREJ

Hitimo naprej. Počitki so redki, kratki. Letala nas ne spremljajo več. Noč je temna. Nič se ne vidi. Med postanki cepamo na tla kar tam, kjer se ustavimo. Niti za centimeter se ne oddaljimo s poti. Bojimo se, da bi zaspali in da bi tovariši odšli naprej brez nas.

Nekega jutra se mi je zazdelo, da v daljavi vidim osamljeno hišo. Pomislila sem — tale okna pa od nekdaj poznam. Tudi sestra se je malo pozneje zazdelo, da je zaduhala limone. A vse skupaj je bil samo privid.

Prispeli smo na Majevico. Na poti so nas pričakali ljudje, predvsem ženske in dekleta v narodnih nošah. Nasmejane, s košarami kruha, sira, jajc, jabolk, sliv so tekmovali, katera nam bo prej postregla. Pozabili smo na vse težave. Bili smo srečni, da smo spet prišli v stik z ljudmi. Žal nam je bilo, da ne bomo mogli dlje ostati pri njih. Predlagali so, naj jim pustimo vsaj najšibkejši tovariše, da si bodo nekoliko opomogli.

Morali smo naprej. Nismo čutili ne ranjenih nog ne gnojnih ran ne lakote ne utrujenosti. Morali smo naprej. Določeno je bilo, da si bomo lahko odpohili v Bijeljino. Odšli smo. Pospremila nas je skoraj vsa vas. Dolgo so nam mahali.

Dr. Zora Perera

ŠPORTNI VESTNIK

● TURNIR V GLOBASNICI

V soboto in nedeljo, 14. in 15. julija, bo v Globasnici pravi športni praznik. Dvo-dnevno praznovanje bo na nogometnem igrišču Športnega kluba Globasnica, ljubitelji pa se bodo lahko okrepčali v velikem šotoru, kjer bodo na sporedu športne prireditve. V okviru športnega slavlja je pripravil SC Globasnica nogometni turnir, ki se bo pričel v nedeljo dopoldan ob 9. uri s prvo kvalifikacijsko igro. Zbrala se bodo štiri nogometna moštva, ki so letos precej uspešno tekmovala v prvenstvu Koroške nogometne zveze. Sodelovali bodo Slovenski atletski klub (z vsemi novimi pridobitvami), DSG Kamen pri Tinjah, Žitara vas in go-

SAK IGRALCI POZOR!

„Turnir v Globasnici“
v nedeljo, 15. julija 1973, ob 9. uri.
Vsi igralci ob 8.45 uri na igrišču!

stilijsko moštvo SC Globasnica. Obe kvalifikacijski tekmi bosta dopoldan. Tekma za tretje mesto bo na sporedu ob 15. uri, o prvem mestu pa bo odločila tekma ob 16. uri. Igralo se bo 2-krat po 30 minut, razglasitev zmagovalca bo ob 18. uri.

● MARIBOR V I. ZVEZNO LIGO?

V obdrevskem mestu Mariboru se bo letos z veliko verjetnostjo pričel spet profesionalni nogomet. Vijoličasti iz Maribora so namreč na pragu prve zvezne lige, in po vsej verjetnosti možnosti za vstop v najvišjo jugoslovansko nogometno ligo ne bodo zapravili. Nogometaši Maribora so v prvi kvalifikacijski igri II. kola za vstop v I. zvezno ligo premagali Proleterja 3:1 (2:1). Zmaga nad Proleterjem je velikega pomena, saj Proleterci v zadnjih sedmih tekmah v prvenstvu in v I. kvalifikacijskem kolu niso utrpeli poraza. Pred rekordnim številom 15.000 gledalcev v Ljudskem vrtu pa so Mariborčani pokazali, da so zreli za vstop v I. zvezno nogometno ligo. Odločala bo še povratna tekma v Zrenjaninu, vendar bi prednost dveh zadetkov morala zadostovati.

Če bi Mariboru uspel vstop v I. zvezno ligo, bi bila v novem prvenstvu 1973-74 Slovenija zastopana v profesionalni ligi z dvema ekipama: Mariborom in Olimpijo iz Ljubljane, ki je le za las ušla izpadu v II. zvezno ligo. Na ta način bi se v Sloveniji s strani nogometa zrcalila ista slika kot na Koroškem. Tudi Koroška bo imela v najvišji avstrijski nogometni ligi dva zastopnika, in sicer novince nogometno skupnost VSV/WSG Radenthein, ki se bo okrepila z jugoslovanskim reprezentantom Refkom Muftičem v голу, in Austrio Celovec, ki se bo okrepila s Franzem Hasilom, ki je igral pri zmagovalcu svetovnega pokala Feyenoord Rotterdam. Zanimiva bi bila ne samo primerjava na papirju, temveč tudi na nogometnem polju.

● AUSTRIA — DJURGARDEN IF

V prvi tekmi Intertotocupa je Austria Celovec premagala v Celovcu nizozemski klub Naestved IF 2:1. V vrsti Celovčanov je prvič igral Franz Hasil, ki se je predstavljal domačim gledalcem z odlično igro. V drugi tekmi Intertotocupa bo Austria Celovec imela v gosteh švedskega prvoli-gaša Djurgarden IF iz Stockholma. Tekma bo na sporedu v soboto ob 20.00 uri. Nasprotnik velja za močnejšega od Naestveda, tako da je pričakovati zanimivo igro.

V tekmi z Djurgardenom naš rojak Beno Kraut, rezervni vratar Austrie, spet ne bo imel možnosti pokazati svoje znanje, čeprav je trenutno v izvrstnem stanju. Vodja Celovčanov Hohenberger bo namreč kot v prvi tekmi Intertotocupa testiral novega vratarja, po vsej verjetnosti Nemca Rynia od Borussia iz Dortmunda. Iz tega razloga bo Kraut menda zapustil Austrio in se priključil moštvu iz koroške lige ali iz regionalne lige.

● NAJDRZNEJŠI NA MATTERHORNU

V Cerviniji, v visokogorskem zimskoturističnem centru pod Matterhornom, so se v času od 5. do 14. julija ponovno zbrali najdrznejši smučarji sveta, da se preizkusijo v hitrosti na smučeh. Smučarska prireditve poleti je znana pod imenom „Kilometro lanciato“. Lovci hitrosti se spuščajo po strmini v višini 3500 m, kjer je na ledeniku trasirana hitrostna proga. Hitrost smučarja merijo v spodnjem delu strmine, kjer naj tekmovalci v razdalji 100 m najhitreje prevozi ta pas. Na osnovi dobljene časa organizatorji izračunajo povprečno hitrost. Na letošnjem „Kilometro lanciato“ se je zbralo 48 smučarjev iz Italije, Japonske, Avstrije, ZRN, Francije, ČSSR in Kanade. Med njimi ne najdemo nobenega šampiona alpskega smuka.

NOVO ASTRONOMSKO ČUDO:

Prihaja „komet stoletja“

V zadnji številki smo poročali o redkem sončnem mrku, ki je omogočil znanstvenikom zanimive raziskave. Zdaj pa napovedujejo že spet novo astronomsko čudo: decembra bomo namreč lahko videli nenavadno svetel komet. Pravijo, da bo 50-krat svetlejši kot znameniti Halleyev komet, ki so ga zadnjič videli leta 1910; napovedujejo celo, da utegne biti to „komet stoletja“.

Veliki komet je marca odkril na Češkoslovaškem rojeni astronom Luboš Kohoutek, ko je s teleskopom hamburške zvezdarne iskal na nebu asteroide. Takrat je bil kakih 480 milijonov milj daleč od Sonca, približno neke okoli Jupitrove krožnice. Sodiijo, da meri jedro novega kometa kar 15 milj. Komet naj bi letel v oddaljenosti 13 milijonov milj od Sonca in ta relativna bližina utegne povzročiti bleščečo svetlobo razžarjenega kometa.

Čeprav je novi komet trenutno mogoče videti samo kot svetlobno piko v teleskopu, bliže Soncu — zelo dobro viden. Njegov rep se bo tako svetil, da bo komet mogoče videti s prostim očesom tudi podnevi, in to decembra, ko bo Soncu najbliže, morda pa še lepše januarja, ko se bo spet oddaljeval od njega. Najlepše bodo ta redki nebesni pojav videli v Južni Ameriki.

Ze zdaj se na stolne astronomov po vsem svetu pripravlja na ta izjemni dogodek. Nekateri upajo, da bodo s kometa ujeli tudi mikro valove. Drugi pravijo, da bo komet še lepše viden z ameriškega vesoljskega laboratorija „Skylab“. Upajo tudi, da bodo lahko ugotovili njegov izvor. Verjetno je priletel iz vesoljskega prostora za planetom Plutonom, kjer naj bi krožilo že mnogo takih „odpadkov“ iz časa nastanka našega sončnega sistema.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila: 5.00 — 6.30 — 8.00 — 10.00 — 13.00 17.00
— 19.00 — 20.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

SOBOTA, 14. 7.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Glasbeni mozaik — 7.55 Naš hišni vrt — 8.05 Družinski obzorik — 10.00 V žarišču — 10.45 Naša lepa domovina — 13.30 Za dobro voljo — 14.00 Zabavni koncert — 15.30 Ljudska glasba iz Istrije — 17.10 Glasbena oddaja iz doline Klosterthal — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Mala solistična parada — 19.05 Koračnice predarlskih skladateljev — 19.50 Note in beležke — 20.10 Velika glasbena parada — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

NEDELJA, 15. 7.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Vse poti vodijo v Avstrijo — 9.45 Mladinski glasbeni festival 1973 — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.05 Ogledalo mestnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Voščila — 17.05 Ljudski koncert — 18.00 Koroški kulturni obzorik — 19.00 Nedeljski šport — 19.40 Deželni razgledi — 20.10 Avstrijska rallye — 21.15 Zadnja postaja Dunaj.

PONEDELJEK, 16. 7.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Glasbeni mozaik — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.00 Ljudske pesmi in glasba iz Gradišanske — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Vedno radi slišimo — 11.03 Ljudska glasba iz Štajerske — 13.30 Knjižni kotiček — 14.30 Na obisku pri koroških godbah na pihala — 15.00 Komorna glasba — 17.10 Kaj radi slišimo... — 17.56 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.05 Na obisku v studiu Gradišanske — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zveneči operetni vodič — 21.30 Iz avstrijskega glasbenega ustvarjanja.

TOREK, 17. 7.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Glasbeni mozaik — 9.00 Ljudska glasba — 11.03 Ljudska oddaja iz Štajerske — 13.30 In kaj menite vi? — 14.30 Zabavna glasba avstrijskih skladateljev — 15.00 Koroška ljudska glasba — 17.10 Note in slike iz kovčka — 18.00 Deželni razgledi — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zveneča alpska dežela — 21.10 Ljudstvo in domovina.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 14. 7.: 16.55 Dva klobčiča — 17.05 Za mladino — 17.30 Serjoša in čarobna palica — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Novo v kulturi — 18.55 Med Balkanom in Rodopi — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Halo... hotel Sacher... vratar — 21.20 Šport — 21.50 Čas v sliki — 21.55 Priznanje med štirimi očmi, film.

NEDELJA, 15. 7.: 16.30 Za otroke — 16.40 Za mladino — 17.05 Prebrisan Bruno — 17.10 Za družino — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Operni vodič — 18.30 Veliki prepad — 19.30 Čas v sliki — 19.40 Šport — 20.15 Agenti vabijo — 21.55 Šport in čas v sliki.

PONEDELJEK, 16. 7.: 18.00 Novo v znanosti — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Stan Laurel in Oliver Hardy — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Ljudje s farne Shiloh — 21.20 Športna zgodba — 22.20 Čas v sliki.

TOREK, 17. 7.: 18.00 Seržant Preston. „Ni bila nesreča“ — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Živalski raji — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Svet Knjige — 21.05 Grenko življenje, film — 22.45 Čas v sliki.

SREDA, 18. 7.: 11.00 Spored za delavce: Stvar z drugega sveta — 16.30 Za otroke — 17.10 Kako so preslepili mačka Duškota — 17.20 Gradbišče — 18.00 Tri žene v hiši — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Tri deklice in trije dečki — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Saga o Forsythih — 21.10 Film rablja — 22.10 Čas v sliki.

ČETRTEK, 19. 7.: 18.00 Moj sin — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Športni mozaik — 19.00 Slike iz Av-

izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gossmetergasse 10, tel. 32-5-50 — Tisk: Založniška in tiskarska družba o. J. Drava, Celovec — Borovlje.

SREDA, 18. 7.:

5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Glasbeni mozaik — 9.00 Alpska ljudska glasba — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Zabavna glasba — 11.03 Ljudska glasba iz Štajerske — 13.30 Zborovska glasba: lovske pesmi iz Alp — 14.30 Srečanje — 16.30 Operetni koncert — 17.10 V dunajski kavarni — 17.56 Oddaja združenja industrialcev — 18.00 Deželni razgledi — 19.05 Ljudske pesmi — 19.35 Za prijatelja planin — 19.50 Note in beležke — 20.10 „Spomini na kopališče Herkules“ — 21.10 Zabavna glasba — 21.30 Zvezne dežele poročajo: Nižja Avstrija.

ČETRTEK, 19. 7.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Glasbeni mozaik — 9.00 Ljudska glasba — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Kar naprej veselo — 11.03 Ljudska glasba iz Štajerske — 13.30 Zabeleženo na koroških cestah — 14.30 Štiri zračne vasi — 15.00 Komorna glasba — 17.10 Za kulturno slavnostnih iger — 17.56 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgledi — 19.05 Avstrijska godba na pihala — 19.50 Note in beležke — 20.10 „Dr. Julij Kugy in njegov svet“ — 21.00 Iz glasbenega ustvarjanja Koroške.

PETEK, 20. 7.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Glasbeni mozaik — 9.00 Ljudske in lovske pesmi iz Solnograške — 9.30 Klavirska glasba — 11.03 Ljudska glasba — 13.30 Veselo zaigrano — 14.30 Vesele viže — 15.00 Zborovski koncert — 16.45 Pajoča mladina — 17.10 Glasba za konec tedna — 17.56 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.05 Robert Stolz dirigira — 19.50 Note in beležke — 20.10 Orkestrski koncert.

SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 14. 7.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 15. 7.: 7.10 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 16. 7.: 13.45 Informacije — Ljudske pesmi — Iz ljudstva za ljudstvo.

TOREK, 17. 7.: 9.30 Vrtljak popevk — 13.45 Informacije — Športni mozaik — Po lovčevih stezah.

strie — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Horizonli — 21.05 Štiriokna proti vrtu, komedija — 22.35 Čas v sliki.

PETEK, 20. 7.: 11.00 Spored za delavce: Grenko življenje — 18.00 Ostani zdrav — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Pater Brown — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Tekma okrog atomske bombe — 22.10 Čas v sliki — 22.15 Devišstvo in švedske gardine.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 14. 7.: 17.05 Kdor ljubi domovino — 18.30 Mini-Max — 18.55 Glasbena poročila — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Mož na mojem hrbtu — 21.40 Čas v sliki.

NEDELJA, 15. 7.: 15.15 Mednarodna regata — 18.00 Tedenski obzorik — 18.30 Srečanje v starosti — 19.00 Zgodbe in zgodbe — 19.30 Čas v sliki — 19.40 Novo v kulturi — 20.10 Vzgoja — 20.15 V lastni zadevi — 21.45 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 16. 7.: 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Literatura v sliki — 21.45 Galerija — 22.10 Teleraprize.

TOREK, 17. 7.: 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Mamureš: Zgubljeni svet od včeraj — Romunija — 21.00 Enaindvajset — 21.45 Teleraprize.

SREDA, 18. 7.: 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Gustav Mahler — Simfonija št. 3 — 22.00 Teleraprize.

PETEK, 20. 7.: 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Za konec tedna — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Kopajoča se Venera, ameriški film — 21.50 Teleraprize.

SREDA, 18. 7.: 13.45 Informacije — Poper in sol.
ČETRTEK, 19. 7.: 13.45 Informacije — Harmonika, tara, bas — Koroški kulturni pregled.
PETEK, 20. 7.: 13.45 Informacije — Kar po domače.

RADIO LJUBLJANA

SOBOTA, 14. 7.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 slovenski ansambl zabavne glasbe — 12.10 Melodije za opoldan — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 15.40 Pojo operni pevci — 16.40 S Plesnim orkestrom RTV Ljubljana — 17.20 Gremo v kino — 18.15 Dobimo se ob 19. uri — 19.15 Z ansamblom Lejzeta Slika — 20.00 Radijski radar — 21.00 Zabavna radijska igra — Nevidna epizoda — 22.20 Oddaja za naše izseljence — 23.15 S pesmijo in plesom v novi teden.

NEDELJA, 15. 7.: 6.50 Danes za vas — 8.05 Radijska igra za otroke — 8.48 Skladbe za mladino — 9.05 Koncert iz naših krajev — 10.05 Se pomnite, tovariši... — 10.25 Pesmi boja in dela — 10.45 Voščila — 13.15 Zabavna glasba — 13.50 Z domačimi ansambli — 14.05 S slovenskimi ansambli domače glasbe — 15.05 Popularne operne melodije — 16.00 Radijska igra — 17.05 Nedeljsko športno popoldne — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 S Plesnim orkestrom RTV Ljubljana — 22.40 Vrednote — 23.15 Nočni cocktail.

PONEDELJEK, 16. 7.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.35 Pojemo in igramo za vas — 9.40 Z velikimi zabavnimi orkestri — 12.10 Melodije za opoldan — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 Amaterski zbori pojo — 14.30 Voščila — 16.00 „Vrtljak“ — 17.10 Zveneča imena — 18.15 Pihalne godbe na koncertnem odru — 19.15 Veselimi hmeljarji — 20.00 Operni koncert — 21.30 Tipke in godala — 22.15 Zaplešite z nami — 23.15 Pop pevke se vrstijo.

TOREK, 17. 7.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.20 Z našimi simfoniki v svet — 9.35 lahke glasbe — 10.20 Poletna potovanja — 12.10 Melodije za opoldan — 12.40 Slovenske narodne — 14.10 „Na poti s kitaro“ — 15.40 Poje baritonist Tom Kraun — 17.10 Popularni popoldanski koncert — 18.15 V rek nasvidenelj — 18.45 Tipke in godala — 19.15 ansamblom Rudjia Bardorferja — 20.00 Lahka glasba slovenskih avtorjev — 20.30 Radijska igra — 21.30 Melodije v ritmu — 22.15 Od popevke do popevke — 23.15 „Časi v zrcalu glasbe“.

SREDA, 18. 7.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.35 Glasbeni spomini — 10.20 Dva šegavca glasbena lika — 12.10 Melodije za opoldan — 13.15 Zabavna glasba — 14.30 Voščila — 15.40 Pianist Jan ka Ravnik z novimi posnetki — 17.10 Operni koncert — 18.45 Naš gost — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Koncert simfoničnega orkestra RTV Ljubljana — 21.40 Lepe melodije — 22.15 Revija popevk — 23.15 Plesni zvoki.

ČETRTEK, 19. 7.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.20 Mladinski zbori pri nas po svetu — 9.40 Iz partitur operetnih mojstrov — 12.10 Melodije za opoldan — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 Popoldne za mladi svet — 16.00 „Vrtljak“ — 17.10 Koncert po željah poslušalcev — 18.15 Z zabavnim orkestrom RTV Ljubljana — 18.50 Meljnički zgodovini — 19.15 Z ansamblom Mojmirja Sepeta — 20.00 Četrtno večer domačih pesmi in napevov — 21.30 Literarni večer — 21.40 Glasbeni nokturno — 23.00 gosteh pri tujih radijskih postajah — 23.30 Za ljubitelje jazz.

PETEK, 20. 7.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.20 Glasba vam pripoveduje — 9.40 Glasbo v ritmu — 12.10 Melodije za opoldan — 12.40 Z domačimi ansambli — 14.10 Ljudska glasba drugih narodov — 14.30 Voščila — 16.40 Popoldanski sestanki simfoničnega orkestra RTV Ljubljana — 18.50 Ogledalo našega časa — 19.15 Z ansamblom Dorka Škoberne — 20.00 Naj narodi pojo — 20.30 „Top-pops 13“ — 21.30 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Beseda o zvoki iz logov domačih — 23.15 Paleta popevk in plesnih ritmov.

TV JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 14. 7.: 16.58 Napoved sporeda — 17.00 Vaterpolo — 18.00 Obzorik — 18.15 Pustolovščine Toma Sawerja — 19.45 Risanka — 19.50 Cikcak — 20.00 Dnevnik — 20.30 Parada tujih gostov na slovenski popevki 73 — 21.30 Šerif v New Yorku — 22.40 Kažipot — 23.00 Poročila.

NEDELJA, 15. 7.: 8.50 Neznani leteči predmeti — 9.40 Po domače — 10.10 Kmetijska oddaja — 10.55 Otroška matineja — 11.50 Poročila — 11.55 Kažipot — 15.40 Po domače — 16.15 Od Gorice do Gorice — 16.55 Za konec tedna — 17.15 Vaterpolo — 18.15 Poročila — 18.30 Celovečerni film — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.30 Barometer — 20.35 Igre brez meja — 21.50 Športni pregled — 22.20 Poročila.

PONEDELJEK, 16. 7.: 16.45 Madžarski pregled — 18.15 Obzorik — 18.30 Pustite jih živeti, film — 19.00 Mladost za mlade — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Barometer — 20.35 Gledališka predstava — 21.45 Baročarski divani — 22.15 Poročila.

TOREK, 17. 7.: 17.15 Madžarski pregled — 18.15 Obzorik — 18.30 Veliki in majhni — 19.00 Metulji na dežele — 19.20 S kamero po svetu: Nepal — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.25 Reportaža — 21.30 Tolstoj: Vojna in mir — 21.20 Ob ustavnih razpravah — 21.40 Po sledih napredka — 22.30 Poročila.

SREDA, 18. 7.: 16.45 Madžarski pregled — 18.15 Obzorik — 18.30 Mačkon in njegov trop — 19.15 Prijatelji glasbe — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Slamnatna ženska, film — 22.30 Glasbeni nokturno — 22.45 Poročila.

ČETRTEK, 19. 7.: 16.45 Madžarski pregled — 18.15 Obzorik — 18.20 S festivala športnih in turističnih filmov — 18.55 Neznani leteči predmeti — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.25 Kam in kako na odali — 20.30 Četrtni razgledi: Utrkami otroci — 21.45 Dogodivščine dobrega vojaka švejka — 22.50 Poročila.

PETEK, 20. 7.: 16.45 Madžarski pregled — 18.10 Obzorik — 18.25 Veseli tobogan — 18.55 Doktor na pohodu — 19.20 Pletanje: Skoki v vodo — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.25 Barometer — 20.35 Iz zločinca svetovne književnosti — Tolstoj: Živi in mrtvi — 22.45 Poročila.